

PERIÓDICH QUINZENAL, ARTISTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any III

Barcelona 15 de Octubre de 1882

Núm. 72

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 15 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY		SEMESTRE		
Espanya	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts	
Paissos de l' Unió Postal	80 »	44 »	24 »	»	Filipinas, Méjich y Riu de la Plata	6 »	3'50 »	
Se paga per endavant. — Números solts 4 rals					DIRECTOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIÓ, 28 BARCELONA		Y en los altres paissos, los preus d' Espanya y además lo franqueig	

SUMARI

TEXT. — CRÓNICA GENERAL, per Ramon E. Bassegoda. — NOSTRES GRABATS, per Eduart Tàmaro. — LO DR. D. MANEL MILÀ Y FONTANALS (acabament), per Gayetà Vidal de Valenciano. — CONORT (poesia), per Marian Aguiló Fuster. — LOS NIBELUNGS (continuació), per Albert Puigdollers. — LA DOLOROSA (poesia), per Emili Coca Collado. — Narracions tretas del libre MEMORIAS D' UN SOLDAT, per Jacinto Laporta. — PLUJA, per Ramon E. Bassegoda. — Lo marquès JAUME VIVALDI PASQUA, per X. — RECORTS GLORIOSOS DE LA MARINA CATALANA (continuació), per Lluís M. de Soler y Puig. — CERTÁMEN LITERARI, per las Societats de Manresa. — BELLAS ARTS, per F. B. — NOVAS.

GRABATS. — Lo marquès JAUME VIVALDI PASQUA. — Estàtua de CRISTOFOL COLOM. — LOS CASSADORS. — FIKAS Y FESTAS de la Mare de Deu de la Mercè. — Lo LLANCER. — Lo GAUCHO. — Madrid. L' ANTICH CONVENT DE S. FELIP EL REAL. — FRA LLUIS DE LEON.

CRONICA GENERAL

Com era d'esperar Catalunya ha commemorat d' una manera brillant lo seté centenari del naixement del gloriós Sant Francesch.

Catalunya, que tants recorts guarda de la predilecció que per ella sentia lo venerable fundador de la ordre tercera de penitencia, venia obligada á honrar ab aquesta ocasió, al que despreciant totas las comoditats que l' hi oferian una elevada posició social y una envejable reputació entre la gent del sigle, guardá tota la tendresa del seu amor pera son Deu y pera sos germans, que ho eran d' una manera especial los sers mes pobres y mes desgraciats.

LO MARQUES JAUME VIVALDI PASQUA

Dibuix de P. Ross. — Fotografia de J. Martí

La religió franciscana era observada en nostra Catalunya, avans de 1835, en numerosos cenobis, proba evident de lo molt qu' arrivá á fructificar en nostra patria la doctrina del serrafí d' Assis. Després d' aquella fetxa, no ha disminuít per aixó la veneració que 'ls verdaders católichs senten per lo gran Sant Francesch, y per aixó han sigut sempre visitadas ab fervor las numerosas ermitas y 'ls altres llochs que 'l venerable pare santificá ab sa presencia. Res mes natural donchs qu' al commemorar lo seté centenari del naixement del insigne fundador, los católichs catalans se dirigissen á ells, com ho acaban de fer, donant una mostra brillant y entusiasta de sos religiosos sentiments.

Los santuaris de Sant Francesch s' hi moria á Vich, de Samedor, Sant Joan Despí y altres que potser no recordem, han sigut visitats per numerosas peregrinacions, essent sobre tot notable la de Sant Francesch s' hi moria ó Sant Francesch Almonia com altres l' anomenan.

La literatura ha contribuít també per la seva part á la celebració del centenari.

Entre molts altres autors qu' han consagrat la seva ploma á tal objecte, Jacinto Verdaguer, qu' era ja autor de la incomparable balada Sant Francesch s' hi moria nos ha sorprés ab altra preciosa poesia titolada Sant

Francesch predicant als aucells, que, segons tenim entés, ha de formar part d'un poema dedicat al venerable sant, digne parió del que, ab motiu d'una festa consemblant, dedicá á la Verge de Montserrat. Y sobre 'l mateix assumpto ha escrit altra correctíssima poesia en castellá lo mallorquí Costa y Llobera, un dels que ab mes profit rendeixen homenatge á la poesia en l'hermosa illa daurada, poesia qu' es digne de ser coneguda, y per la que no trovem millor elogi que dirne que sab á Fra Lluís de Leon.

Una idea felicíssima ha tingut la Joventut Católica de nostra ciutat pera honrar la memoria del que fou pare de la caritat. Tal ha sigut la d' oferir un suculent dinar á cent pobres, dinar que fou servit per los socis de la Joventut, alguns d' ells fills de distingidíssimas families, y presidit per nostre Ilm. Sr. Bisbe.

Es de lo qu' hem trovat millor en tota la sèrie de festeigs dedicats á nostre pare Sant Francesch, com l' anomenem aquí á Catalunya. Al que tantas llágrimas aixugá, al que tantas desgracias socorregué, y al que tantas esperansas defallidas reanimá, no se 'l podia honrar millor que seguint en quant fos possible lo seu exemple.

* *

Singular coincidencia ha sigut la de celebrar-se en un mateix mes lo seté centenari de la mort de Sant Francesch y lo tercer de la mort de Santa Teresa de Jesus, la insigne doctora d' Avila, y una de las glorias mes legítimas de que Espanya pot enorgullirse.

Destacarse com Santa, diu un escriptor, en lo sigle de Sant Ignasi, Sant Francisco Xavier, Sant Pere d' Alcántara y Sant Joan de la Creu, gran santedat deu esser. Sobressortir com escriptora en la época de Fra Lluís de Leon, del venerable Granada, de Cervantes y de Lope de Vega, grans lletres serán. Mereixer renom d' ardid y emprenedora en lo sigle en que Hernan Cortes cremava en Mejich sas naus, y 'ls soldats espanyols guanyavan las batallas de Sant Quintín y de Lepant, algun heroisme descobreix.

Y ab l' articulista ho dihem també nosaltres, com ho ha dit ja 'l mon católich y especialment Espanya, que 's prepara pera tributar á la santa un eloqüentíssim testimoni de com sab recordarla, admirarla y portarli amor al mateix temps.

Lo mon religiós, no hi ha perque negarho, ha complert ab lo seu deber en aquesta ocasió y 'ns complavem en poderho afirmar així, tant mes quan per una gran injusticia la literatura ha estat molt lluny de fer lo que debia, ab la insigne Teresa de Jesus. De sobras sabem que, al igual que ha succehit per Sant Francesch, no mancaran manifestacions aisladas d' admiració per la sapientíssima doctora, pero realment se debia á aquesta gran figura de la literatura castellana, molt més que tot aixó.

Quan encara ningú ha olvidat lo que 's feu á Madrid ab ocasió del centenari de Calderon, no hi ha qui haje alsat la veu pera reclamar iguals honors pera la que fou altíssima poetissa, y escriptora quals obras poden sofrir ventatjament comparació ab las dels primers mestres de la mística castellana. Es una ingratitude inconcebible que las corporacions que s' anomenan sabias hagen incorregut en tan culpable omisió. ¿Que ha fet l' Academia de la llengua, la primera de las corporacions oficials que venia obligada com cap mes, á honrar la memoria de la santa? Y en nostra mateixa ciutat s' ha conegut per res que hi hagués una Academia de Bonas lletres, ni tan sols un Ateneo barcelonés que presum de ser, y no l' hi neguém, un de nostres mes principals centros de cultura é ilus-

tració? Y la Universitat de Barcelona que tan amatenta fou á organisar un certámen literari en honor de Calderon, certámen que, entre paréntesis, no produhí res de bó, gracias á lo que nosaltres sabém, ¿ha pogut ignorar la fetxa del centenari, quan d' una manera tan anticipada venia preparantse baix los mateixos auspícis del senyor President del Concell de Ministres?

Al reflexionar sobre aquesta manera de procedir no podem menys que rendir un tribut als que si be no han fet lo que 's debia, ja que no estava en la seva ma, al ménos han fet lo que han pogut. Y al parlar aixís nos referim d' una manera especial á nostre Exm. Sr. Bisbe, per qual iniciativa se celebrá en son palau episcopal una vetllada literaria musical, ab lo concurs de reputats artistas y escriptors.

Es aquesta una llissó qu' en ocasió oportuna podrà aprofitar lo Sr. Casaña y agrahir al senyor Urquinaona.

* *

En l' últim número de la *Revista germanica* 's dona compte d' un descobriment important.

No 's tracta de la direcció dels globos, ni de la quadratura del círculo, ni del moviment contiúo. Aixís y tot lo descobriment no deixa de tenir alguna importancia; al menos pera la gent literata y erudita.

Se tracta d' una poesia que fins ara ha permanescut inédita del célebre Enrich Heine, lo primer home del sigle, segons sas mateixas paraulas, ja que vingué al mon lo dia primer de Janer de 1800.

M Setben es lo qui ha donat á coneixe aquesta composició en un article publicat en lo periódich *Einsam* (Solitari) en lo que se troban las següents ratllas: «En los anys de mos estudis, anava jo ab un de mos companys á Berlin en l' avinguda dels tells, y parlant sobre literatura, recaygué la conversa en un de sos corifeus mes importants, Enrich Heine, del qual mon amich me recitá una poesia que no he pogut descobrir en las coleccions publicadas d' escrits d' aquell autor.»

Y aquí segueixen unas quantas ratllas, que serian de ben mal pahir pera la generalitat de nostres lectors, com ho son pera nosaltres mateixos, si 'n decidissim á continuarlas.

Per bon conducto sabém qu' aquellas ratllas, poch mes poch menos venen á dir lo següent:

Ella m' ha dat un anell
mentres pensava en un altre,
y així y tot sos ulls hermosos
ploraren amargas llágrimas

Jo l' hi prés lo seu anell
també pensant en un altre;
trencats l' anell y la fe
jo me 'n reya... ple de rabia.

Lo qual pot molt ben constituhir una poesia d' Heine, segons ho apreciarian mes que nosaltres los que conegan literariament al insigne autor del *Intermezzo lírich* y tantas altres obras no menos celebradas. Aquell istil incisiu, aquell escepticisme esglayador que resplandeix en totes las obras d' aquell mestre de poesia, no deixa de reflexarse en las curtas ratllas que acaban de coneixer nostres lectors.

* *

Pot ben dirse que la senyora Marini-està portant á cap, ab la sèrie de representacions que ve donant en lo Teatro Principal, una brillantíssima campanya en pró de sa reputació artística. No se 'ns ve á la boca com á molts succeheix, al parlar d' aquesta artista, 'l compararla

ab aquesta ó ab l' altre de las moltas y distingidíssimas actrius qu' han trepitjat los proscenis de Barcelona.

La Marini val en absolut y son mérit no dependeix de comparació de cap classe, ni pot eclipsarlo 'l recort d' altres reputacions que nosaltres habem sigut los primers en admirar.

Lo qui no s' ha conmogut angustiosament al véurela en *La Dama de las Camelias*, *Suor Teresa* y *Adriana*, ja 's pot atrevir á tot, perqué está curat de espant pera tot y pera sempre. Y qui no l' ha admirada en *Pamela*, *Amore senza stima*, *Il mio fratello*, y moltes altres comedietas en la que s' eleva á gran altura, que no parli d' art ni de res que se l' hi assembli, perque estará desposehit per ferho de tota mena d' autoritat.

Del Teatro Lírich tampoch nos en podem queixar. Llevat del pecat del *D. Giovanni* nos han ofert l' *Amleto*, y l' *Barbiere*, en que la senyora Donadío ha fet tot alló á que venia obligada per sa merescudíssima fama.

Qu' aquesta artista feya una Rosina inimitable ho sabia ja tothom. Lo que 'ns ha sorpres de debó, ha sigut véurela interpretar tant admirablement lo paper d' Ofelia, en lo qual ha deixat ofuscada á l' artista qu' anteriorment la habia desempenyat en nostra ciutat, ab tot y al bon recort que d' ella encara conservém.

Lo Teatro Catalá no ha sigut tan afortunat: la *Corona d' Espinas*, primer estreno de la temporada, ha sigut també lo primer fracás.

Y pera despedirnos en aquest número del teatro, aném á fer una súplica á nostre lectors:

En lo Teatro Lírich está organisantse per las senyoras Marini y Donadío una funció á benefici de las víctimas de las últimas inundacions d' Italia, y es precís qu' aquesta funció tinga lo major éxit posible si es que volém que se 'ns tinga per agrahits, puig no podem ignorar que nostres desgracias de las provincias de Llevant, foren espléndidament socorregudas per las nacions extranjeras.

Es precís donchs que 's apresuri tothom pera assistir á aquella festa de la filantropía de la qual ne serán las heroinas, las senyoras Marini y Donadío.

* *

Que 'ls yankees son llestos ho sab ja tothom. Y qui no ho sá piga enteris de la següent anécdota y quedarà convenut.

A Nova-York debutá una cantant que figurava allavors com una rival de la Nilson y de la Lucca. L' éxit fou complert; lo teatro semblava qu' anava á enfonzarse al estrépit dels aplausos; l' artista tingué que presentarse repetidas vegadas al prosceni cayent sobre d' ella, mes qu' una pluja, un diluvi de flors.

L' ovació va completarse al sortir del teatro. Ab atxas encesas fou acompanyada á son hotel, y la multitut desenganxá los cavalls del caruatje pera arrastrarlo ab sos brassos.

Al sendemá l' artista 's disposava á recorrer la ciutat y demaná 'l cotxe.

Lo cotxero 's presenta, y trist y mal humorat pregunta.

—¿La senyora vol sortir?

—¡Es clar!

—Lo cas es que 'l tronch...

—¿Qué passa?

—Que 'ls que 'l desenganxaren anit á la sortida del teatro...

—Acaba.

—No han tornat encara 'ls cavalls.

RAMON E. BASSEGODA.

NOSTRES GRABATS

LO MARQUES JAUME VIVALDI PASQUA
Vejis l'article de la pàgina 299.

ESTÀTUA DE CRISTOFOL COLOM (1)

EN LO PATI DEL MINISTERI DE ULTRAMAR Á MADRID

Posada ja la primera pedra, lo dia 25 del passat Setembre, del monument que deurà erigirse en nostra ciutat á la memoria de Cristofol Colom, segons lo projecte del arquitecte don Gayetá Buigas, recordantse aixís, segons la més admesa opinió que Colom desembarcá á Barcelona, ahont llavors se trobaven los Reys Catòlics, lo dia 3 de Abril de 1493, la ILUSTRACIÓ CATALANA ha considerat oportuna la reproducció de l'estàtua de marbre del insigne genovés, que adorna avuy lo pati del Ministeri d' Ultramar.

Cristofol Colom, segons avuy queda ben averiguat emprengué son primer viatge, ajudat principalment pels diners que li facilitá don Ferrant lo Catòlic, qui mantlevá 17,000 ducats al banquer catalá Lluís de Santangel, habent capigut també la gloria als altres catalans Margarit y Fray Ferrant de Boil, d' haber sigut l'un lo primer Governador del Perú, á qui fou encarregat lo reconeixement de l' illa de Cuba, y l' altre lo primer que predicá allí l' Evangeli acompanyat d' altres dotze monjos de Montserrat.

Lo primer viatge de Colom, tenia per objecte segons diu en sos escrits, veurer « si podria navegar é ir á las Indias desde España, pasando el mar Océano al Poniente, » essent constituït almirall de dit mar, més enllá d' una ratlla imaginaria que fou senyalada sobre las islas de Cabo Verde y las Assors, anomenat lo Virrey y Governador de tot lo que descobris tant islas com terra ferma.

Després del primer viatge en que descobrí l' isla de San Salvador y moltes altres, en 1492 descobrí la terra ferma que creya fos las Indias Occidentals, anomenant-la Nova Espanya, y debent anomenarse ab justicia *Colombia*, nom que injustament altre descubridor *Americ Vesputi* acapará més tart, conseguint que aquelles terras novament descobertas fossen anomenadas *Américas*, com verament han sigut molt «amargas» mentres s' ha lluytat inconsideradament pera sa cultura, explotació y domini.

L' almirall que en las cartas firma solament *XPO Ferrer*, (el que porta á Cristo), ó sia Cristofol, mostrá sempre un agrahiment sens límits als dos frares lo franciscá fray Joan Perez Marchena, guardiá del convent de la Rábida, y al dominich P. Diego de Deza, després arquebisbe de Sevilla, sos primers y més constants protectors; juntament ab l' astrónom catalá Jaume Ferrer de Blanes. Testimoniá també son afecte als Reys Catòlics que li habian facilitat sa empresa, més ab tot, en carta que escrigué á dits reys desde la Jamáica, en 1503 diu: «poco me han aprovechado veinte años de servicio que yo he servido con tantos trabajos y peligros, que hoy día no tengo en Castilla una teja; si quiero comer ó dormir no tengo, salvo al meson ó taberna, y las más de las veces, falta para pagar el escote,» y més avall diu: «Yo vine á servir de 28 años y agora no tengo «cabello en mi persona que no sea cano y el cuerpo enfermo, y gastado quanto me quedó, me fué tomado y vendido y á mis hermanos fasta el sayo, sin ser oido ni visto, con gran deshonor mio.» Morí Colom als setenta anys, en lo de 1506, y la posteritat fent justicia á sa memoria, ha reconegut sas grans qualitats, aixís com celebrá extraordinariament las primeras novas de sos descubriments. Entre altres manifestacions consta en los Dietaris municipals, que fou cantat solemne Te-Deum en la Catedral de Barcelona, que estava en son conjunt en l' estat actual, si be per desgracia, no consta si assistí. l' almirall á son retorn, puix sols per probables conjeturas se deduix, com havem dit, que vingué á Barcelona.

LOS CASSADORS

COMPOSICIÓ DEL PINTOR CÁRLOS HERPFER

A la matinada, quan alsats ja los cassadors están prompts á sortir á recorrer lo teatre de sas empresas, un d' ells no olvida pas visitar á sa estimada y trobantla dormida, pera despertarla li passa per la cara una espiga recollida al pas.

Es molt agradable aquesta composició, te veritable sabor de las costums fastuosas y familiars del sigle XVIII y lo pintor no ha descuidat cap dels més petits detalls, pera donar al quadro propietat y bellesa.

La dormida dama, lo galant cavaller, y fins lo gos que treu lo cap per la finestra, son figuras expresivas, y lo singular desordre del salonet y la riquesa del mobiliari, donan al tot singular prestigi.

(1) Diem *Colom* y no *Colón*, per esser la precisa traducció de son apellido *Colombo*.—N. del A.

FIRAS Y FÉSTAS

DE LA MARE DE DEU DE LA MERCÉ

á Barcelona l' any 1882

Teniam promés á nostres suscriptors donarlosi alguns dibuixos de las principals funcions verificadas á Barcelona durant las firas y festas de la Mare de Deu de la Mercé en lo present any, y cumplintho será drou donar la resenya numerada de las vistas, pera q. s' entenga lo significat de cada una.

1 Il·luminació de la font del Plá de Palacio.—2 Acte de descubrir los retratos del Dr. Vicens García y de don Cárles Aribau en lo saló de Cent. (Moment en que lo Sr. Riera y Bertran llegeix los datos biográfics d' Aribau.)—3 Funció de gala en lo Teatre Líric en obsequi á la Comissió Genovesa.—4 Detalls de la entrega de las caritats recullidas per l' Ajuntament á favor de las victimas de la explosió de la fàbrica del carrer d' Amalía (dia 23).—5 Il·luminació eléctrica del paseig de Colom.—6 Projecte del monument á D. Joan Prim.—7 Moment avans de la inauguració del Museo Martorell, d' Arqueologia é Historia natural.—8 Estandart de Génova.—9 Estandart de Castella.—10 Corona remessa per l' Ajuntament de Génova, en quals cintas se llegia «Riconoscente. Genova offre: A Barcelona Per le onoranze. Al piu grande de suoi figli XXIV Settem. MDCCCLXXXII.»—11 Funció religiosa á la Mercé. La orquesta dirigida pe l' mestre Frigola. Vista presa desde lo Chor.—12 Estandarts de la manifestació de las esco'las.—13 Buste de Colom que figurava en lo pabelló ahont s' inaugura lo monument: y corona del Ajuntament en quinas cintas se llegia: «El Ayuntamiento de Barcelona á Colon año 1882.»—14 Estandart de la Verge del Carme, propietat del Asilo Naval. Aquest estandart está depositat en lo palau del Sr. Bisbe.—15 Estandart de Barcelona.—16 Cotxe que portava la corona de Barcelona.—17 Cotxe que portava la corona de la comissió de festas.—18 Inauguració del mercat de San Antoni.—19 Projecte del monument á Colom.—20 Corona áncora dedicada á Colom pe 'ls noys del Asilo Naval Espanyol. Al centre una A y una C y en las cintas penjants «Centro naval Español.»—21 Regatas.—22 Apuntes de la manifestació de las escolas.—23 Apuntes de la inauguració del monument á Prim.—24 Inauguració del monument á Colom.—25 Corona de la comissió, ab la següent llegenda á las cintas «La Comision ejecutiva á Cristóbal Colón 1882.»

LO LLANCER

Expert lo distingit Balaca, en recollir de tots los assumptos la part més típica y pintoresca, al escollir per altre de sas composicions un dels centinellas de cavalleria del Real palau, en la plassa d' Orient, sapigué aprofitar totas las circunstancias que favorian son tema.

La figura tranquila del cavaller, destacantse sobre lo buyt de l' espayosa grita de fusta, está ben posada sobre lo cavall, refrenat per forsa, més dócil á tota proba.

En lo immediat fragment del fondo, se observa que la neu corona las parets y cobreix las secas branques dels arbres, pasant los transeunts molt embossats en sas capas, més lo centinella impassible, sosté ferm son bridó y compleix sa guayta sens inmutarse.

LO GAUCHO

TIPO DE BUENOS-AIRES

Aquest tipo de la rassa americana, viu en las extensas pampas del riu de la Plata tan lliure é independent com es concedit al home que no coneix cap lley sobre d' ell y que satisfá ab molt poch sas necessitats.

Es nómada alssant ab facilitat tots sos utensilis y familia, que te també escasas necessitats. Es pastor y cassador tenint son cavall per company inseparable, puix sobre d' ell cassa, dorm y fins pot dirse que viu. Sobre d' ell porta sos parents morts á l' iglesia mes propera, y fins sol anarhi á misa y oirla desde la porta, barrejant ab sas creencias catòlicas, moltes supersticions dels antichs habitants ó de sa propia rassa.

Maneja totas las armas de destresa, pero la més temible en sas mans es lo llás, llarga corretja que te al cap una bola. Ab ell persegueix tota mena de feras y animals salvatjes, llansant á la carrera lo terrible llás, y entre sas presas més productivas, se conta la del cavall salvatge.

Los gauchos se reuneixen principalment á Sant Miquel de Tucuman, ahont celebran certa fira y tenen son principal comers. Allí fan tractes, venen fruitas y objectes de las pampas, trafican ab los ramats y domestican cavalls, no trobantse quin resistesca á sas camas de ferro y brassos d' acer.

Lo gauchó es poeta com l' árabe, alguna vegada ha prés part activa en las guerras y revolucions, y lo dictador Rosas, arrivá á formar ab ells un cos regular, que desparramava lo terror allí ahont arrivava.

Son traje es una degeneració de l' espanyol, te semblansa al mejicá y gran analogia ab lo dels gitanos.

MADRID

L' ANTICH CONVENT DE SAN FELIP EL REAL

Aquest convent, destinat als frares agustins, fou fundat per Felip II, á mitjans del sigle XVI, y existí fins després de l' exlaustració l' any 1834, construintse sobre son solar la grandiosa casa de Cordero.

L' edifici, segons pot veurers, no tenia especial mérit artistic, exceptuat lo claustre, obra d' Andreu de Nantes.

Estava voltat per una espayosa llotja que s' extenia per la fatxada de la «calle mayor,» essent coneguda ab lo nom de «las gradas de San Felipe, y del «Mentidero,» ab quals noms es molt citada per los novelistas y poetas espanyols dels sigles XVII, XVIII y fins principis del XIX.

En dit «Mentidero» se reunian los desocupats, pretendents, noticiers, capellans y frares, que acudian pera informarse de lo que *corria* per la Cort; separantse tothom al tocar las dotse pera anar á dinar, y al tocar l' oració del vespre pera anar á sopar.

Sota de ditas gradas s' extenían las célebres «cova-chuelas,» ó sia trenta quatre botigas de juguinas, que per una coincidencia especial ocupavan lo mateix lloch que l' actual Bassar de la Unió.

FRA LLUIS DE LEON

LAMINA DE LA OBRA *El Universo Social*, QUE EDITAN LOS SRES. FERRER BARRIS Y C. DE BARCELONA

Habém rebut los primers quaderns de la magnífica obra *El Universo Social* de Spencer, ab quina publicació s' ha donat á coneixer la nova casa editorial dels senyors Ferrer, Barris y C. Entusiastas per lo progrés de nostra estimada Catalunya en totas sas manifestacions, debém la més coral enhorabona per lo acert que ha tingut la nova rahó social, escullint obra tan important y de fama europea.

Sa traducció, encomenada á persona tant competent com lo senyor Sanpere y Miquel, resulta fidel y de no curt mérit literari, poguent tenir la seguretat los senyors suscriptors de que totas las bellissimas descripcions y tots los pensaments de que está ple lo trascendental tractat de sociologia del eminent y reputat autor inglés, han estat conservats ab escrupulositat jamay desmentida á judicar per los quaderns que á aquestas horas haurán ja vist la pública llum.

Los senyors Ferrer, Barris y C., reconeixent á la obra grandíssima importancia, l' han presentada ab esplendidesa que 'ls intel·ligents recompensarán sens dubte. La part tipogràfica inmillorable, sobre paper de qualitat superior, va acompanyada de cromos molt més notables que 'ls que s' acostuman á donar en publicacions de igual índole, de preciosissims grabats deguts á nostres primers diuixants y pintors, y de elegants vinyetas intercaladas en lo text. Pera que nostres lectors pugan convencers de la superioritat dels dibuixos n' oferim un per mostra en altre lloch de LA ILUSTRACIÓ pera lo que 'ns ha facultat galantment la casa propietaria.

Los senyors Ferrer, Barris y C., comensan per allá ahont molts estarian satisfets de acabar, y augurém á *El Universo Social* un éxit merescut y complet que aumentará sens dubte son entusiasme pera donar á llum altres notables obras nacionals y extranjerias.

EDUART TÁMAGO

LO DR. D. MANEL MILÁ Y FONTANALS

(Acabament)

L obra mateixa que després de llarchs anys d' observació, y fruyt de continuadas vigílias, ha escrit com á text pera sos deixebles, es testimoni eloqüentíssim de quant deixam dit. Si lo Dr. Milá, com tants altres, s' hagués proposat com á fi de sas aspiracions contar ab un llibre de text, li hauria estat fácil per totextrém compaginarlo, agregant al caudal propi l' dels demés: que no son poch los qui ab materials, de aci y d' allá arreplegats, sisquera contradictoris é incongruents, engiponan en pochos dias un llibre que després venen com original; pero nostre mestre, estudiant un dia y un altre dia, no solament las ideas, sino fins las paraulas que mes fundament poden arrelar en l' enteniment de sos joves deixebles, canviant apuntes, perfeccionant lo método, donant á la frase tota la exactitut y perfecció compatible ab la concisió y la claretat, no s' ha donat per satisfet mentres ha cregut que podia corretgir y debia esmenar.

CRISTOFOL COLON

ESCULTURA DEL SENYOR SANMARTIN EXISTENT EN LO MINISTERI D' ULTRAMAR

LOS CASSADORS

COMPOSICIÓ DE CARLES HERPFFER

Adhuc aixís, no dona á llum cap edició en la que, sisquera nimias, no s'hi troven algunas modificacions. Per tal motiu no 'ns va sorprendre que un entés crítich parlant del llibre en qüestió, ho fes en los termes següents: «Excel·lent manual, superior á quant hi ha escrit en castellá com obra didáctica, y mil vegades preferible per tots conceptes á un altre que 'n solen llegir molts jóves de Madrit, ab lo qual insensiblement pera ells, se 'ls inocula 'l virus del escepticisme, y lo menyspreu de tot lo gran que ha tingut lo poble espanyol, ab anti-religiosa sanya que ab prou feynas pot amargarse. Abundant ab doctrina, concís y sobri en la forma, correcte y elegant en la frase, sá d'ideas, apreciador concienssut de las obras literarias per propi estudi y experiència, no traduhint ni plagiant. Clar y breu, es una veritable joia pera iniciarse en aquets estudis sens por d'ensopegar.»

Las paraulas ab que termina l' article que deixém transcrit, tenen aplicació perfecta á totes las obras que han brollat de la ploma del senyor Milá y Fontanals; y es que judicantse avans de tot y per damunt de tot professor, y estimant la cátedra veritable sacerdocí, sa conciencia recta fins á la mes extremada severitat, no podria tranzigir ab la proposició menys perillosa y ocasionada á error ó senzilla interpretació. Dígho la severitat ab que ha procedit ab sa obra, si per son volum reduhida, en riquesa positiva abundant, que ab lo títol de *Principios de Estética* va donar á llum per primera volta en forma d'articles en l'acreditat *Diario de Barcelona*, notablement corretgida y variada, en forma de llibre en 1857, y posteriorment tantas vegades com ha publicat sa obra de text, de la qual n' es la part preceptiva.

Pera continuar la lleugera ressenya en que nos estam ocupant, es indispensable que torném enrera fins al any 1853, en que doná á llum son *Romancerillo catalán*, precedit de las profundas y conciensudas *Observaciones sobre la poesia popular* que en part habia publicat en lo periódich *La Gaceta de Barcelona*, que dirigia 'l fecundo escriptor y catedràtich d' historia en l' Institut provincial de segona ensenyanza, D. Joan Cortada. Recordam ab veritable satisfacció l' elogi que de dit llibre escoltaren de llabris del eminent orientalista March J. Müller, quan en 1858 l'hi ferem coneixer durant nostra permanencia en l' Escorial, y ab no menor satisfacció podém manifestar que 'l judici que meresqué al distingit catedràtich de l' Universitat de Munich habia lograt de tots los qui en las nacions extranjerias se consagravan á tals estudis é investigacions. En las nacions extranjerias dihém, perque la veritat es que encara que en la nostra terra no era Milá únich en recullir las manifestacions de la musa popular, que per medi de la tradició oral s' han llegat las unas á las otras las generacions, ningú l' havia precedit en la penosa tasca d' estudiar sos elements constitutius y ab ella las influencias que revelan y 'ls rasgos que las caracterisan. Sas atinadas *Observaciones* y son selecte *Romancerillo*, al que segueix una petita colecció de *Quentos populares (rondallas)* lo colocaren en lloch preminent entre 'ls crítichs mes distingits de Fransa, Anglaterra y Alemania, y foren ensemper motiu poderós pera que altre dels nostres mestres, quina pérdua ploran avuy las lletres y las arts, consagrás llargas vigílias al estudi d' aquest ram de la literatura, y en la obra monumental, per desgracia incompleta, que á la *Historia de la espanyola aixecá*, concedís la deguda importancia als varis elements que integra la poesia popular. (*)

(*) Escritas las precedents noticias, havem vist

No son empero las que deixám indicadas las únicas obras de gran alé y detinguda elaboració eixidas de la ploma del Dr. Milá y Fontanals. Si ab las publicadas, fins ara referidas, y ab los conciensuts articles sobre crítica literaria, bibliografía y filología donats á llum en periódichs nacionals y extranjeris, no hagués lograt ferse un nom europeo, ho hauria indubtablement conseguit ab sas valiosas produccions *De los Trovadores en España*, que publicá en 1861, y *De la poesia heróico-popular castellana*, que feu estampar en 1873. Estudi detingut de las llengua y poesia provensal aquella, basta son títol pera que 's comprega, tenint en compte la manera com procedeix dit autor, lo cúmulo de datos, lo caudal de noticias, la riquesa d' apreciacions que respecte dels trovadors provensals y sa influencia en la poesia de las diferents regions de la Península espanyola, enleu aquest conciensut treball. Quadro complet y acabat de la poesia heróica popular castellana la segona, se dilucidan en ella y 's resolen ab atinat criteri y prodigiosa abundancia de precedents, qüestions per demás difícils y complicats problemas literaris, respecte dels quals no han estat unánims las opinions ni ha arribat la crítica á posarse d' acort. Ja 's compren donchs, que tant la premsa literaria nacional com la extranjera s' ocuparen com era de lley en l' exámen de ditas obras, tributant á las mateixas l' encomi y justa alabansa de que las fan mereixedoras lo recte judici, y abundant y selecta erudició de que sas planas están rublertas fins á vessar.

Ab aquests antecedents no vindrá de nou que fos elegit per unanimitat president del primer Consistori dels *Jochs Florals*, quan en 1859 restauraren alguns aymadors de las lletres catalanas aquesta important institució. A ella ha prestat grans serveys com censor ó jutje, ja que acceptá 'l càrrech de Mantenedor pera 'l de 1863, sens per aixó desdenyarse de pendre part en lo torneig, ja que en los de 1865 enviá al Consistori sa *Resenya històrica y crítica dels antichs poetas catalans*, que fou premiada ab la Medalla d' or oferta per l' Ateneo de aquesta ciutat.

Complement d' aquest estudi, important per més d' un concepte pera la historia de la literatura catalana,—llibre que no s' ha escrit encara,—son los treballs publicats en la Revista alemanya *Jahrbuch für enghocke und romanische literature*, en la *Revue des langues romaines* y en altres publicacions periódicas, essent de plányer que no 's determine á compondre ab aquests materials escampats un llibre, en que hi trobarian de segur profitosa ensenyanza 'ls qui 's dedican al estudi de la llengua y literatura catalanas, per lo mateix que en ells s' escometen y resolen difícils qüestions filològiques, se n' examinan d' otras relatives á las formas y combinacions métricas y 's donan abundants noticias biográficas-bibliográficas. (*)

En 1869 escrigué y doná á llum lo cant de gesta *Lo Pros Bernat*, al que mes tart hi afegí un episodi que dú per títol *La mort de Gari*, poema notable per sa concisió y energia, per lo pur y correcte del llenguatge y pe 'l colorit que se hi troba en totes sas parts. Ab ell contrasta la dolsura y delicadesa de sentiment de la balada

anunciada la segona edició del *Romancerillo*, que atés son volúm (no l' hem fullejat encara), comparat ab lo que tenia la primera, se pot considerar obra poch menys que completament nova.

(*) Lo sentiment que expressabam al escriurer lo present article, careixerá ben prompte de rahó, si es cert com se 'ns ha dit y tenim motius pera creuerho, que lo Dr. Milá s' está ocupant en donar la darrera llima á una obra importantissima, que contindrà corretjits y ampliats, dits treballs y altres de la propia naturalesa, de gran profit pera la literatura general, y mes especialment, pera las erudita y popular catalana.

La Complanta de 'n Guillem, pera la qual compongú la tendre y melancólica melodia que la acompanya.

A las obras que deixam apuntadas hi podriam afegir una edició de *El Conde Lucanor*, que, precedida d' un judici crítich, doná á llum en 1853 en la *Coleccion de Autores ilustres* que editava en aquesta capital D. Joan Oliveres; una conciensuda traducció del opúsculo moral de Silvio Pellico. *I doveri degli uomini*, no tant coneguts en Espanya y fins en Italia, per motius polítichs, com fora menester; una serie d' articles sobre *Dante* y la *Divina Comedia*; lo *Discurso necrológico* del reputat historiador catalá D. Prósper de Bofarull; las oracions inaugurals que ha llegit al comensarse alguns dels cursos académichs en l' Universitat literaria de Barcelona; los que ha pronunciat en las Academias de Bellas Arts y Bonas Lletres, á las que anys fa que pertany; la ressenya titulada *La poesia italiana en Cataluña*, que en forma de carta dirigí á Pittre ab motiu de sas bodas; lo discurs preliminar de la novela *Los novios* de Manzoni, que traduhida per D. J. N. Gallego s' ha novament reimprés, fa poch, en la Estampa Barcelonesa, y otras moltes que seria llarch enumerar.

La Academia de Bonas Lletres, que 's judica honrada en veures per Milá presidida, l' ha reelegit constantment després de sa primera elecció; (*) y lo Govern, que ha utilisat sos coneixements quan s' han hagut de celebrar oposicions pera las cátedras de Literatura general y Espanyola, é Historia crítica de la Literatura espanyola, de la Universitat de Madrit, ha volgut mostrarli l' aprecci en que se 'l té, concedintli la Comanda primer y després la Gran creu d' Isabel la Católica, justíssima y merescuda recompensa dispensada á qui formava part de moltes corporacions extranjerias y entre las nacionals havia estat cridat al seno de las Academias de la Historia y Espanyola.

Tal es en reduhit compendi 'l quadro dels treballs y mérits literaris del Excelentíssim senyor D. Manel Milá y Fontanals.

Acabam d' escriure 'l seu nom, pera nosaltres respectable, precedit del títol á que li dona dret la condecoració que expontáneament li fou concedida, y al ferho y al donar per terminat aquest lleuger resúmen, que havém escrit al volar de la ploma, queda en nostre cor una cohisor semblant á la que experimenta aquell que per excés de lleugeresa ó per sobra de precipitació, ha comés un acte que pot mortificar á qui estima y respecta. Modest perque es sabi, li desplau tot lo que trascendesca á elogi ó alabansa: ben trovat en l' esfera en que viu, reduhit á la vida de familia y al tracte de poch y sencers amichs, fuig de tot alló que puga semblarse á pompa y vanitat. Y es que ab un cor senzill que omplen la fé del creyent y la esperansa del just, al escriurer sos llibres, mes que del mundanal aplaudiment, ha anat en busca de mérits de mes pujats quilats, que debia procurarse en lo cumpliment de sa missió com mestre y com escriptor.

Perdone, donchs, si á sas mans arriban aquestas ratllas, al qui, adhuc sabent que ab ellas debia donarli enuig, no ha volgut respondre ab una negativa als que sollicitaran aquestas apuntacions pera llansarlas al vent de la publicitat, y sisquera indignes de qui tant mereix, veja en ellas un débil testimoni d' afecte, de respecte y de pregonda veneració.

GAYETÁ VIDAL DE VALENCIANO.

Barcelona, Desembre de 1878.

(*) Habent vist en us de son dret sollicitat la jubilació, la Academia que l' hi concedí ab recansa, resolué donarli lo títol de President honorari.

CONORT

(A UN CLAVELL)

Ahir n' eres la regina,
flor gentil, d' un bell verger;
vuy mustigante ¡mesquina!
presa estás en est pitxer.

Esquexada de ta branca,
compatesch lo teu mal fat;
també á mi la sort m' arranca
de Mallorca ahont som nat.

De les florides coronas
que 'n mon breç texí l' amor,
la salabor de les ones
me 'n detura y pert l' olor.

N' he perdut la llum encesa
d' aquell cel assoleyat,
y l' amorosa escamesa
dels amichs que Deu m' hi ha dat.

¡Trista flor! ¡cóm te mosties
d' hora en hora en est pitxer!
¡Mes ay! tu 'n tens per poch dies,
y jo romanch presoner.

Vuy lo fat ens agermana;
tu anyores les altres flors,
y jo 'l cor sent que 'm demana
plè d' anyorança altres cors.

Tu somies les poncelles
que 't miraves al voltant,
jo l' estol d' ànimes belles
qu' anyor tant perque estim tant.

Llagrimejant sent ta falta
la branca que t' ha nodrit;
jo tENCH ma mare malalta
que 'n va 'm crida des son llit.

N' es tanta la consemblança
entre tu y mon pobre cor,
que prou comprench la mudança
que sufrexes, trista flor!

Debades ací 't remulles,
ton capoll la mort té axut...
¡cóm no has de perdre les fulles
si l' esperança has perdut?

Perts les fulles que 't coronan,
com jo les il·lusions pert;
si per sempre m' abandonan
¡qué 'n faré del cor desert?...

Afexugat de la vida,
¡per qué durne 'l jou sumís?
¡per qué no rompre 'n seguida
un lligam tan trencadís?

¡Quín prè arrastra cadenes
que pot desferse ell mateix?...
¡No!... per mellor via 'm mènes,
trista flor, lluny de t' esqueix.

Ab l' alé pur que respire
dignifiques ta tristor,
que tu, ja 'l cullirte, omplires
la má que 't trencá d' olor.

Mercès, Deu, per est eczemple
que 'm dona un ratx de ta llum;
mon pit sia 'l vostre temple,
y els salms d' amor son perfum.

A les penes de la vida
m' aconort per endevant;
cada pena benchida
vull endolcirla ab un cant.

MARIAN AGUILÓ Y FUSTER.

Juny de 1844.

LOS NIBELUNGS

Poema heróich d' Alemanyá

V

COM SIEGFRID VEJÉ Á KRIEMHILDA
PER PRIMERA VEGADA

(Continuació)

DER las voras del Rhin se veyan cavalcar cada dia á molts que desitjavan assistir á la festa, y 'l rey obsequiava ab cavalls y ricas vestiduras als que mes 'l hi havian demostrat la seva adhesió.

Y las mes ricas taulas y 'ls mes esplendits hostatjes se disposaren pera 'ls mes ilustres y 'ls mes valents. Trenta prínceps concorregueren á la festa, y las donzellas rivalisaven en adrunarse pera rebrels.

Lo jove Giselher no 's dava repós. Per ell y per Gernot y per sos cavallers foren coralment rebuts los forasters dets qui eran ja coneguts. Saludaren als guerrers segons los preceptes de la mes fina cortesía.

Entraren en lo país de Worms cavalcant en sellas d' or roig ab escuts elegants y habillats ab las mes ricas vestiduras.

Los malats no 's recordavan de sos dolors, y 'ls nafrats olvidavan sas feridas prenent part en l' alegría d' aquests dias de festa.

Tots los que allí 's trobavan apuraren á desdir la copa dels plahers; l' alegría era general en lo país de Gunther.

Lo dematí de Pasqua se trobavan reunits mes de cinch mil guerrers, magníficament agensats, entre 'ls que 's comptavan los mes ardits cavallers. Allavors comensaren las festas en las que 's disposavan á rivalisar moltas encontradas.

Lo rey suposava que l' heroe de Niderlant adorava á sa germana ab tot lo seu cor y la mes gran lealtat per mes qu' encara no l' hagués vista, puig qu' en ella endevinava una hermosura sens parella.

Ortwin, l' esforsat cavaller, parlá al rey:—«Voleu reportar d' aquesta festa lo mes gran honor? permetau que 'ls forasters pugan admirar las mes hermosas donzellas ab que s' enorgulleix la terra de Burgondia. Quina alegría ni quina felicitat será comparable ab la vostra al poder ostentar las mes hermosas verges y las mes esca-yentas matronas. Permetau que vostra germana surte á la presència de vostres hostes.»

Aquest consell plagué á la majoria dels cavallers.

—«De bon grat jo ho faré»—digué el rey.

Y tots quants ohiren la resposta ne quedaren molt contents. Llavors prega á la senyora Uota y á sa filla que junt ab las sevas damiselas compareguessen devant de la cort.

Llavors en las habitacions de las damas foren oberts armaris y arquetas trayentse de ellas las mes ricas vestiduras galonejadas y las mes espléndidas joyas que en ells hi havian sepultadas feya molts anys.

Aixís se presentaren magníficament engalanadas moltas hermosuras jovensanas, y molts cavallers en la flor de sos anys suspiraren per ellas y per las que haurian donat l' imperi del mes gran rey.

L' ilustre rey disposá que cent cavallers de sa familia anessen ab sa germana pera servir-la en tot quant los hi ordenes. Tots anavan espasa en ma segons es costum en lo país dels burgonds.

També se veyé allí á la hermosa reyna Uota seguida per un estol de mes de cent damas, com ella superbament habilladas.

Sortiren per una sala, y 'ls cavallers s' empenyian pera veurer lo millor possible á la noble verge.

Com l' alba del matí mostrantse entre foscas nuvoladas, aixís aparegué la encantadora donzella, y ab sa presència s' espargiren las ombres de tristesa d' aquell que tant temps feya que la portava en son cor.

Ricas pedrerías adornavan sas vestiduras. Sos colors que recordavan als de la rosa, tenian aquell tirat apropiat pera inspirar l' amor. No s' hauria trovat qui confessés qu' aquella dona no era la més hermosa qu' en la terra s' havia vist. Aixís com la lluna apaga la brillantor de las estrellas que la voltan, aixís ella ultrapassava en hermosura á todas las donas que la rodejavan. En aquell instant l' heroe de Niderlant sentí gonflarse de goig lo seu pit.

Siegfrid se deya á sí mateix: «Com s' ha esdevingut qu' aixís jo l' estimes? Apar un somni d' infant. No obstant avans qu' allunyarme de tu vinga la mort cent vegadas.»

Agitat per aquests pensaments sentia escalofrets. Lo fill de Sigilinda, tant digne de ser estimat, apareixia allí en tal actitud com si l' hagués dibuixat sobre 'l pergamí la ma d' un gran artista. Tots confessavan que no havian vist may figura tant simpática. Los cavallers qu' acompanyavan á las damas los hi obrian pas per entre la multitut que s' alegrava de contemplar tant ostentament vestidas á aquellas superiors bellasas.

Lo capitá Gernot de Burgondia, digué: «Ara es hora, oh Gunter! mon germá estimat, de premiar generosamente los serveys que os ha consagrat lo mes ilustre dels cavallers honrantlo á la fas d' aquest escullidíssim aplech. May me penediré d' habervos aconcellat aixís:

«Feu que Siegfrid s' atanse á ma germana, á fi d' que ella lo salute y l' hi rendeixe homenátje com no ha fet jamav á altre cavaller, y nosaltres n' haurém ventura assegurant á nostra amitat son acer may vensut.»

Siegfrid sentí l' alegría en son cor. Sentí inundarse la seva ánima d' una incomprendible tendresa en la que no s' hi barrejava cap mena d' amargura: anava á contemplar de prop á la filla de la reyna Uota. La jovencela tan digne de ser estimada, saludá á Siegfrid graciosa y honestament.

Quan ella contèmplá al seu devant al esforsat cavaller, los colors l' hi pujaren al rostre. Y aixís digué la hermosa:

—«Benvingut siau, senyor Siegfrid, noble cavaller.

A tal salutació sentí explayarse son ánima.

Ell s' acostá cortesment devant de la hermosa verge, y l' hi oferí sos serveys. L' amor los atreya l' un al altre, y ab dolsos esguarts se contemplavan quan no podian ser reparats dels altres.

Ni en los dies de Maig ni en lo temps del estiu, jamay sentí en son ánima una alegría tan viva com la que sentí 'l donzell al estrenyer entre las sevas la ma de la verge que desitjava per esposa.

Molts cavallers pensavan:—«¿Per qué no puch, com Siegfrid, anar de parella ab ella, ó prop d' ella reposar? Tota m' ambició s' acabaria aquí.»

May altre cavaller serví millor á tan bella princesa.

Los forasters no cessavan d' admirar á Siegfrid y Kriemhilda. La jovencela obtingué permís pera abraçar á aquell heroe insigne. Jamay com allavors experimentá lo cavaller una joya com aquella semblant.

En aquest moment digué 'l rey de Tenemark:—«Per tan altas probas de distinció, la ma de Siegfrid ha fet brollar la sanch de molts cavallers, y jo mateix he experimentat lo seu esfors. Vulga Deu allunyar per sempre de sa pensa l' idea de retornar al país de Tenemark.»

Per fi los joves tingueren que separarse ja que la hermosa Kriemhilda degué dirigir-se á l' esglesia. Los cavallers l' hi obrian pas, y alguns l' acompanyaran fins á la catedral com igualment moltas donzellas.

Lo corteig era brillant com altre no se n' havia vist, y en ell ressaltaba sobre tot y sobre tots, la hermosa Kriemhilda ab sas magníficas vestimentas. Era l' admiració de tothom.

Siegfrid esperava ab impaciencia que termenessen las ceremonias. D' allavors podia estar cert de ser correspost pera aquella que en son cor portava.

Quan després de la missa sortiren de la catedral, fou invitat de nou lo nostre heroe á compareixer devant de la donzella. Ella torná á remerciar-lo per haber tan ardidament combatut al devant dels cavallers.

—«Que Deu vos recompense, senyor Siegfrid, per tot lo qu' ha sigut causa de que os guanyesseu l' admiració de tots los cavallers segons á mi m' han comptat.»

Y ell ab miradas plenas de tendresa contemplava á la hermosa Kriemhilda.

Per espay dels dotze dias que duraren las festas, se vejé sempre al cavaller de costat ab la hermosa verge que tothom admirava, quan aquesta se presentava en la cort devant de sos vassalls. Ell la servia ab la mes gran delicadesa.

Las festas se renovavan cada dia en la cort de Gunther ahont havia acudit la flor de la cavalleria. Ortwin y Hagen se distingiren entre tots portant á cap empresas increíbles, per lo qual foren felicitats per tots.

També se vejeren allí als que sas feridas habian retinguts allunyats del torneig. Desitjavan pendre part en los festeigs dels convidats y lluytar ab la llansa y l' escut, y ab tot y que molts s' encararen ab ells, triomfaren de molts.

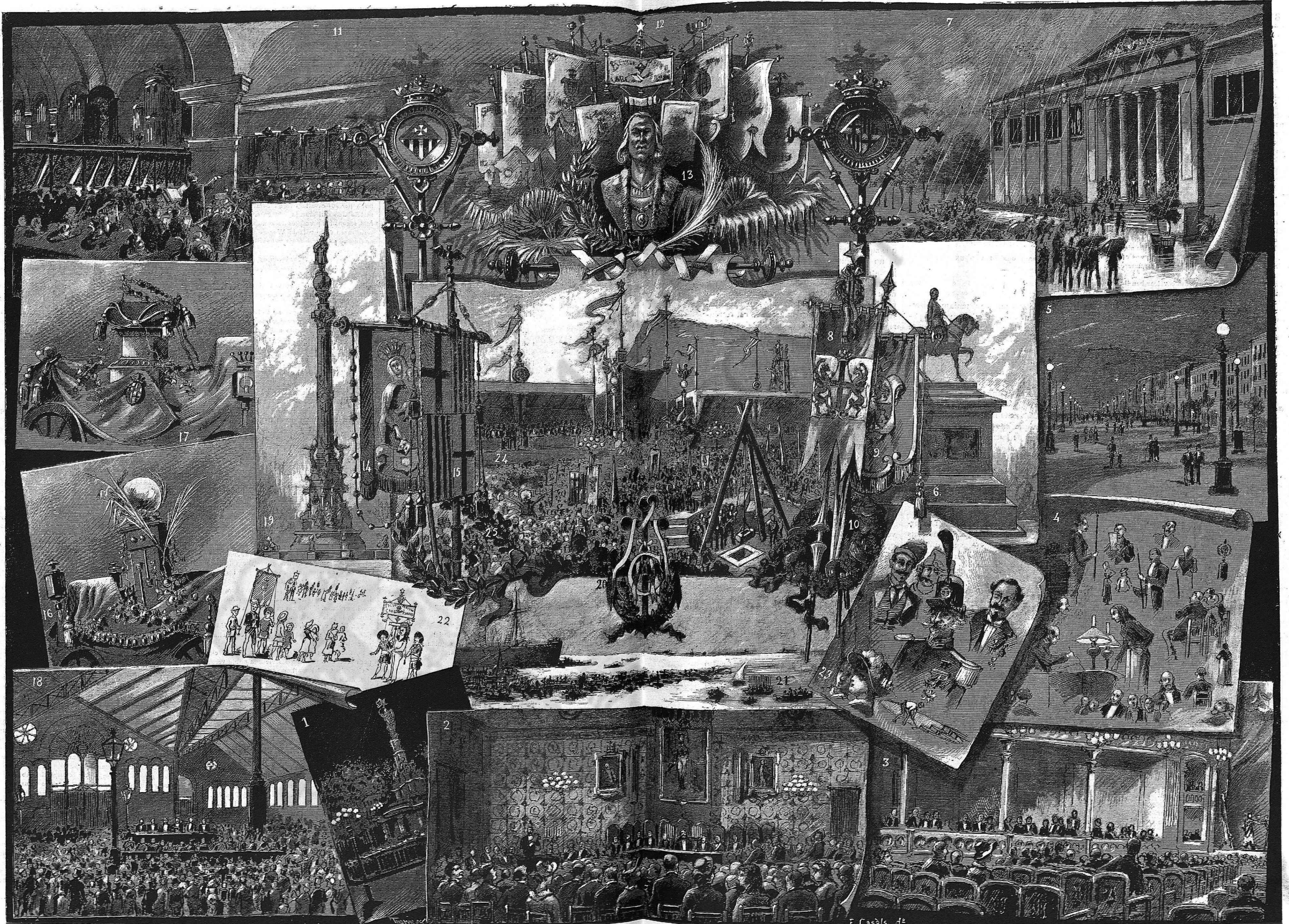
Las mes ricas viandas los foren servidas per ordre de Gunther, ilustre anfitrió. Res s' estalviá pera evitar las críticas dels maliciosos que no solen mancar may en consemblants circunstancias y se 'l veyá departir amigablement ab sos convidats.

Lo rey los digué:—«Vulgau, bons cavallers, avans de partir d' ací, aceptar mos presents. Sols desitjo donarvos probas de mon afecte, compartint ab vosaltres la meva felicitat. Tal es ma irrevocable voluntat.»

Los de Tenemark respongueren:—«Avans de marxar de nou pera nostras terras, es precís que deixém segellada nostra amitat pera sempre. Confessém qu' un gran número de nostres amichs han sucumbit al fil de vostres espasas.»

Liudgast estava ja curat de sas feridas. Es veritat que 'l capithost dels saxons escapá avans de termenarse 'l combat pero també molts guerrers quedaren en lo camp de batalla.

Lo rey Gunther aná al encontre de Siegfrid y l' hi digué:—«Aconcellam lo que dech fer. Nostres enemichs

FIRAS Y FESTAS DE LA MERCÉ Á BARCELONA EN 1882. — APUNTES PRESOS DEL NATURAL PER NOSTRE COLABORADOR ARTISTICH D. EMILI CASALS

desitjan partir demà dematí y m' ofereixen á mí y á mos cavallers la pau pera sempre, en pach de lo que me portaran cinch cents cavalls carregats d' or.»

Siegfrid respongué:—«No deheu acceptarho. Permetau que lliurament partescan, y la ma de sos dos capdills responga de que ara per sempre renunciaran á tota mena d' invasió en vostre país.»

—«Seguiré vostre concell: que marxem ab tota llibertat. Y feu á saber á sos enemichs que 'ls feu frants de sa ofrena.»

Y encara més; portá un escut ple de tresors, que no baixarian de cinch cents marchs, y 'ls repartí als que desde llavors eran ja sos amichs. Lo qual feu per indicació de Gernot.

Per últim prengueren comiat, puig se 'ls feya tart la hora de partir despedintlos la hermosa Kriemhilda y la senyora Uota que ho feren ab tota cortesia.

Gran número de cambras quedaren desocupadas. No obstant, lo rey restá ab los seus y gran número de nobles, als quals se 'ls veyá cada dia en lo palau de Kriemhilda.

Siegfrid se disposava igualment á partir, pera la qual sols desitjava obtenir la ma de la que duya estampada en son cor, pero Giselher lo dissuadí de tal idea.

—«Ahont desitjas anar, noble Siegfrid? Resta ab nosaltres, jo t' ho prego, aprop de Gunther y sos cavallers. Las donas hermosas son aquí en gran número, y ab sa vista pots delectarte.»

Siegfrid respongué:—«Jo desitjava cavalcar ben lluny d' aquí; mes he desistit cedint á vostres desitjos. Recollí altre vegada los escuts y desencelleu los cavalls. Giselher se 'n pot ben alabar.»

Aixís se va estrenyer l' amistat dels dos. Per altra part del mon no podia restar ab tanta felicitat, puig allí veyá cada dia á la hermosa Kriemhilda.

Lo capitá permanesqué allí tan sols per sa incomparable bellesa. Allí 's distreya ab variats divertiments, pero l' amor de la donzella era lo únich qu' allí 'l retenia. Sovint espermentava, per có, algunas angoixas. Potser pressentia que per causa d' aquest amor debia morir d' una manera desastrosa.

Traduhit per ALBERT PUIGDOLLERS.

(Seguirá)

LA DOLOROSA

Damunt d' una calaixera que ja la fan cruixí 'ls corchs, hi tinch una escapatate ab la Verge dels Dolors.

Cada divendres hi crema la llantia de jorn á jorn; set seguits per sa diada, un jorn per cada dolor.

Los meus pares m' ensenyaren á estimarla ab tot mon cor, puig també ells ho aprengueren dels seus, desde nins com jo.

Tant al vespre quan retiro, com quan desperto al cap-jorn, aquella mirada trista me penetra al fons del cor.

Entre 'l plor que l' hi espuñeja y brilla quelcom de goig, goig que 'l sento dins mon ànima com rebrots del seu amor.

Sempre m' diu trista mirantme: tu no pots viure de goig; me vas pendrer per companya, per companya tindrás lo dol!

Quan lo sufriment m' aixafa cerco en vá alegres recorts, qu' ella m' mostra ab la mirada lo que m' volta pel entorn.

Veig allà 'ls fons de l' alcova, un vell llit de banchs y pots en el quin van finá 'ls pares y ahont jo vaig vení al mon.

Al capsal, mir' lo Sant Christo qu' entre mans han tingut tots, desd' entrar á l' agonia fins vení 'l cotxe dels morts.

Y allavors, oh Mare, os miro ab los ulls negats de plors, y ab lo cor ple d' amargura endolsida per l' amor.

Vos prometo, oh Mare mia, que ab Vos partiré 'ls dolors, los dolors y l' amargura fins á la hora de la mort.

Com ho van fero mos avis y mos pares, per llarch jorns, y com á mos fills ja ensenyo de fé en Vos lo que faig jo.

Mes, en pach, sols vos demano que 'n eix llit de banchs y pots. com hi vegi la primera se m' pongue la llum del mon.

Y que m' tanquen las parpellas mos fills, ab un dols pató, y que al quedar sense pares, los hi feu de mare Vos.

EMILI COCA Y-COLLADO.

8 Octubre 1882.

NARRACIONS

TRETAS DEL LLIBRE «MEMORIAS D' UN SOLDAT»

I

HAVIA quatre companys que teniam l' allotjament en una masía á l' entrada del poble. Haviam sopat, la xafogor d' aquell vespre convidava á seure una estona á la fresca, y 'ns vam acomodar en un pedrís que hi havia arambat al costat de la porta. Mentres tant la gent de la casa passava'l rosari; acabada la devoció van anar eixint tots, duhentse cada hù la seva cadira y disposantse á feros companyia una estoneta. Nos van atrapar contant algunes fetes de la guerra y explicant cada hù lo que li havia esdevingut d' ensá que anava pe'l mon ab lo fusell al coll. L' avi de la casa 's va posar devant mateix del pedrís com prenent mes interés que ningú en les nostres converses.

—Deixémho sentir, minyons,—va fer tot acostantse—que á mí tant m' agrada escoltar rondalles com contarles.

—No son pas rondalles—li vaig replicar.

—Y bé, home, ja ho sé; tot es hu.

¡Qué me 'n recordo d' aquell avi! Tot encarrat, ab la cara plena d' arrugues, enclotats los polsos y les galtes, moreno, coronat de cabells blancs y sempre ab la pipa als llabis, que no més la deixava al ficarse al llit y al seure á taula. Era molt vellet y encara tenia una vivor qu' encantava; lo seu parlar era dols y tot plegat la seva presencia imposava veneració.

Va escoltar bona estona les nostres narracions, y quan ja semblava que se 'ns acabava la parlara va encendre altre cop la pipa y com si no donés cap importancia á lo que havia sentit fins á les hores, va dir interrompent á cada paraula son discurs ab una xuclada.

—Tots conteu les vostres coses y tot aixó plegat no es res en comparació de les que m' han passat á mí.

—¿Qu' heu servit al rey?...—li preguntá un.

—¿Si he servit al rey?... mellor que tots vosaltres y no ho prengau per agravi.

—¡Hála! contéu, soldat, conteu de les vostres campanyes.

—Poch á poch *soldat*; entenguémnos. En aquell temps no les teniam aqueixes rifles de minyons pera servir al rey; aquí no servia ningú per forsa, y 'ls soldats nos venian de fóra, perque en la nostre terra no s' hi criava aquesta fruyta. Pero á les hores, de quan jo parlo, los francesos cansats de fer mal á casa seva anavan á moure brega á les cases dels altres; jo arribava al Vendrell, perque la guerra m' havia tret d' allí hont era, y va comensar á correr la veu de que 'ns posaven en llista als minyons de

la vila pera armarnos contra l' extranjer. A mí no m' feya prou goig que la lley m' hagués de senyalar lo que m' pertocava, y no esperant que m' cridessen pera servir á la forsa, vaig agafar lo meu sarronet y ab penes y travalls la endemá mateix arribava á una vileta del Panadés y allí 'l Manso m' rebia com á voluntari entre 'ls seus cassadors. Si sabeu alguna cosa de aquella famosa guerra ja coneixeréu al general Manso y també sabréu si la séva gent era de bon tremp y si va servir al rey mellor que ningú més.

Tothom va acostar lo cap com avenintse al sentit de les paraules del vellet y aquest, content ab la mirada que tots li vam donar, ben plena de respecte y d' admiració 's disposá á seguir son discurs que tots escoltavam atentament y sens deixarne perdre un mot.

—Vos podria contar coses que 'us esgarrifarian, que gaire bé no les voldriau creure, perque aquesta gent d' ara tan molla y tan malmesa no pot entendre lo qu' era capás de fer lo jovent del meu temps, ab aquella ànima tan sencera y aquelles carns avesades á totes les penalitats; alló no eran colles d' homes; alló ¡Deu me valga! eran manats de llamps quan se topavan ab los murrís de la Fransa. No cal retréureho tot aixó, que massa que ho deheu trovar escrit. Lo meu hereu té un munt de llibres que no parlan d' altra cosa, y si fos aquí 'l noy, lo meu net, que 'l tenim á Barcelona tot l' any, de cançons que se 'n han tretes allí á la ciutat vos ne diria tantes que en comensant avuy demá passat no les hauria pas acabades.

—Teniu rahó;—va interrompre un dels oyents—pero contéu alguna feta.

—Ara vos la contaré; aquesta sí que no la trovaréu en cap llibre y no la saben gaires. No es res de valenties ni entremaliadures de soldat; es un cas que va passar aquí á la vora en una masía al principi que jo anava ab los del Manso. Ascoltéuho.

Torná 'l vell á encendre la pipa y comensá la narració.

«Després d' haver caminat tota una tarde y vespre arribavam aquí uns doscents homes pera pendre allotjament; jo vaig anar á raure en una masía d' aquí al davant, que si fés lluna la podriau veure y tots sens mourens; venian ab mi quatre companys més. Quan lo masover nos va obrir la porta, semblá que al donarnos entrada ho feya de mal grat, perque 'ns va rebre ab una cara de poch humor y va ésser tant curt de paraules que 'ns va venir molt de nou, avesats com estavam á que tothom nos dugués en palmes. Pero nosaltres no 'ns haviam de ficar en lo que no 'ns pertocava; cada hu te'l seu geni y d' aixó ningú 'n pot comprar. Lo masover nos va signar una pórtia al un costat de l' entrada, s' hi acostá, la va empenyer ab forsa y posant un llum á terra ran mateix del bastiment, va dir ab un tó sech com aparentant que estava amohinat.

—Aquí hi ha un llit de matrimoni, n' hi poden dormir dos; los altres que pujen dalt; ja hi trovarán una márfega estesa.

Un dels companys signant á dos pobres que venian mes morts que vius, perque eran novells en coses de guerra, va dir dirigintnos la paraula á mí y al altre que quedava.

—Aquells dos, que son los mes macats, que dormin aquí baix ¿oy? podrán jaure mes tou; nosaltres que tenim lo cuyro fort ja estarem bé al demunt de la márfega.

Tothom ho va trovar ben pensat y estalviant cumpliments nos vam donar la bona nit y entraren los dos en la cambra baixa y 'ls altres vam pujar l' escala dret al nostre jas.

En la sala de dalt no hi va passar res en tota la nit, ni s' va despertar ningú fins que la clavor va entrar per les esclertes de la finestra, que era mes foradada que un garbell. Los d' abaix no ho podian dir de la mateixa manera.

Are veuréu com va anar la trifulga.

Un dels dos companys, que s' deya Simon, fós pe 'l cansament d' aquell dia, fós perque no estava avesat á la vida que portavam los del Manso; fós per lo que fós, lo cert es que no s' trobava gaire bé y que allá cap á la matinada s' va haver d' alsar y eixir de la cambra; se va fer un bon tacó d' aigua y á les palpentes se 'n torná al llit.

Quant s' hi va estirar altre cop, lo seu company, qu' era un tal Matheu, estava com un rey. descansant ab un gust... de panxa en l'aire, al mitx del llit, ab los brassos de llarch á llarch del cos...

—Aquest tot ho vol per ell;—murmurá 'n Simon—de mica en mica se 'm farà senyor de tot lo lloch.

Pero s' acomodá bonament d'esquena al company y va probar de cloure 'ls ulls. La set lo tornava á apretar y no s' podia adormir de cap manera.

—¿Vols ferme 'l favor, mestre, de tirarte un xich enllá, que potser aixís hi estarém bé tots dos?—va dir en Simon.

L' altre dormia com un soch y no va respondre.

—Ja veurás:—torná 'n Simon—si á tú 't convé fer lo sort, á mí 'm convé jaure millor.

Y empenyant al company ab l' esquena 'l va tirar una mica cap al altre costat del llit y 'l posá de manera que s' van quedar tocantse esquena per esquena á la meytat de l' amplada de son jas. Va procurar endormiscarse estant una bona estona quiet y ab los ulls tancats; pero la són no venia.

—¿Quina esquena mes gelada té aquest senyor conveniencies!.... ¿Matheu, si no t' apartas un xich me farás costipar.... Tú igual que si res te diguessen ¿eh? ja es una bona manya. Pero no t' ha de valer; esperat una mica.

Y comensa altre cop á empenyer ab l' esquena, y va guanyar lloch de mica en mica, y l' altre segueix ab igual quietud, y 'n Simon empeny mes y va apoderantse de la meytat de llit que ocupava 'l seu company, fins que ve 'l punt de que aquest ha arribat ja á la vora del jas, no s' pot aguantar ab res, perque continúa ab la mateixa son, y cau á terra ab una patacada que fa ressonar tota la cambra.

—Ja veig que n' he fet massa;—digué 'n Simon—no tenia intent de ferte arribar tant enllá, perdona, fill; te serviré d' experiencia.

L' altre no responia. En Simon un xich alarmat se va mitx alsar del llit. En aquell punt sentí obrir la porta de la cambra y conegué la veu de 'n Matheu que preguntava:

—¿Qué redimoni estás fent aquí dins?

—¿Matheu! ¿ets tú?—exclamá 'n Simon.

—Jo mateix. ¿Que 't passa?

—¿Pero d' ahon surts ara?

—¿D' ahont haig de sortir? ¿Qué desvariejas?

—¿Quí es aquest home?

—Passa á fora; jo crech que t' has trastocat.

—Jo també ho crech, pobre de mí.

Al moment hi acudí 'l masover ab un llum y á les hores los dos companys se van poder veure la cara. Lo masover, ab los ulls endormiscats y en presencia de 'n Simon qu' estava dret al demunt del llit, va fer un crit d' esglay, deixá anar la llum y doná una passa endarrera.

—Acostéuvos, patró,—li cridá 'n Simon—acostéuvos per l' amor de Deu, que no sé si me hauré tornat boig.

Y 'n Matheu agafant lo llum entrá en la cambra seguit del masover; saltá del llit en Simon y tots tres se van quedar mirant un mort que estava estirat á terra. Ningú sabia esplicarse 'l fet; lo masover era qui ho podia entendre, pero no s' podia acabar que fos allí 'n Simon; aquest no atinava á descobrir d' ahont li havia eixit aquella trista companyia; en Matheu va endevinar aviat la cosa,

—Posém lo mort al llit,—va dir ab tota la calma—ajudéme si 'us plau, que aquest misteri ja l' aclarirém després.

Lo masover va contar que aquell mateix dia al cap d' una hora d' haberse sentit moltes escopetades per amunt, li van portar á la masía un ferit, encomenanti que fés la caritat de deixar-lo reposar allí fins que s' posés á punt de poder resistir un viatjet en carro, perque á les bores no ho hauria aguantat, ó fins que s' morís qu' era lo mes segur, perque 'l pobre ferit ja era mes del altre mon que d' aquest. Per si aixó no hagués estat, van esplicarli al masover la manera de cuidar al pobre ferit durant aquell dia, prometent que algú s' hi arribari l' endemá á veure com anava. Lo masover cuydá al malalt com si hagués estat un propi, pero tot va ésser inútil. Lo ferit comensá cap al tart á cobrirse d' una suhor freda, li van venir esgarifances, se li posá un tel als ulls y la mort no s' va fer esperar gaire. Lo masover havent cumpert ab tot lo que la caritat de cristiá reclama y ben segur de que ja no tenia allí mes que un cadavre, lo va posar bé al mitx del llit, lo tapá ab un llenzol y se 'n va anar á dormir pera esperar que al endemá algú disposés lo que calia fer.

Amohinat de tot lo dia y quan comensava á descansar lo pobre masover, hi arribavam nosaltres. Ell nos va acomodar de la mellor manera que podia y 'n Simon y 'n Matheu van dormir en la cambra que hi havia al costat de la que ocupava 'l mort. Les dues cambres estavan separades per un envá y les portes eran molt propet l' una de l' altra. En Simon s' hi va errar quant haventse alsat á la matinada se 'n tornava al llit á les palpentes.

Se li va clavar tant al pensament al pobre Simon alló d' haver passat aquell tros de nit en companyia d' un mort y havershi estat á frech d' esquenes aquella estoneta, que comensá á semblarli que aquella fredor que havia sentit encara la tenia ficada al moll del ossos. D' á les hores en sá no s' pogué traure del cap aquest pensament; sempre més se va sentir fredor á la esquena; era una manía que ningú va poder curarli. ¿D' aquí va venir que nosaltres li comenséssem á dir *lo Refredat* y aquest motiu lo va portar tota la vida y ja ningú 'l coneixia per altre cosa. Ara 'n Simon es mort y diu que al seu poble encara de casa seva 'n diuen á ca 'l *Refredat* y ben segur no n' hi ha gaires que sápigán d' ahont ve la cosa y hajan sentit contar aquest cas. Si algun dia vos ensopegueu á anarhi per allá, quan sentiréu parlar d' aquella casa ja sabreu l' historia de 'n Simon y pensareu en mí que vos l' he contada.»

JACINTO LAPORTA.

PLUJA

Pluja tant temps desitjada
per los homes ab anhel,
vas cayent ara, enviada
per Deu mateix, desde 'l cel.

Lo pagés que contemplava
perdut ja lo seu esplet,
y veyá que s' acostava
un hivern de fam y fret,

Ara ja á Deu remercia
y de goig son cor somriu,
contemplant ple d' alegria
son blat, per tu renadiu.

Y també s' alegra 'l pobre
veyent verdejar lo camp,
puig sab qu' ab lo que l' hi sobra
al rich, matará sa fam.

Pluja tant temps desitjada
vessas per tot l' abundó,
cada gota, una mossada
es de pa, pel pobrissó.

A tots portas la riquesa,
á tots, á tots, menys á mí,
per mi ets pluja de tristesa
que 'l cor m' arriba á partí.

Dins sa cambra, presonera,
guardas avuy mon amor,
aquella amor encisera
qu' en no veyentme se mor.

Per tu avuy no 'm podré veure
en lo fondo dels seus ulls,
ni aprop seu me podré asseure,
ni jugá ab sos negres rulls.

Ves á mí si 'm costa cara
pluja, la teva sáhó;
cada gota que cau ara
me roba d' ella un petó.

Cada gota de les teves
nos costa als dos un suspir,
¡mes llágrimes y les seves
son qui al camp fan reverdir!

Pluja per Deu benehida,
tu al home donas lo pa;
sols á mí 'm robas la vida...
¡quí á tal preu és que 't voldrá!

RAMON E. BASSEGODA

LO MARQUÉS JAUME VIVALDI PASQUA

Axís com Barcelona ha tingut lo gotx d' oferir dias passats una amistosa hospitalitat á la Comissió italiana que vingué á presenciar la colocació de la primera pedra del monument á Colon, axís mateix LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA vol senyalar lo pas d' aquells delegats genovesos per la nostra ciutat, dedicantlosi un recort confraternal en sas columnas. Per axó publicquem en la primera página d' aquest número 'l retrato de son digníssim President, per ser qui es y per la representació que portava, consignant á continuació algunas noticias sobre la seva familia qu' hem pogut tenir de bona tinta.

A mitjan segle onzé comensaren los Vivaldis á fer paper en Génova, distintgintse especialment com á famosos navegants. Es de recordar entre tots Ugolino Vivaldi, qui en 1190 fou lo primer á passar l' estret, fent vela per el Cap de Bona Esperansa, hont naufragá. Aquesta familia doná capitans y cónsols á la seva patria quan Génova s' governava ella mateixa; prengué bona part en las creuhadas, y s' feu notar en la conquesta y en la defensa de las colonias genovesas del Orient. Establert lo govern oligárquich, los Vivaldis foren una de las vint y vuyt families nobles entre las quals quedá repartit lo poder soberá. Jeroni Vivaldi fou Doge de Génova 'l 1559.

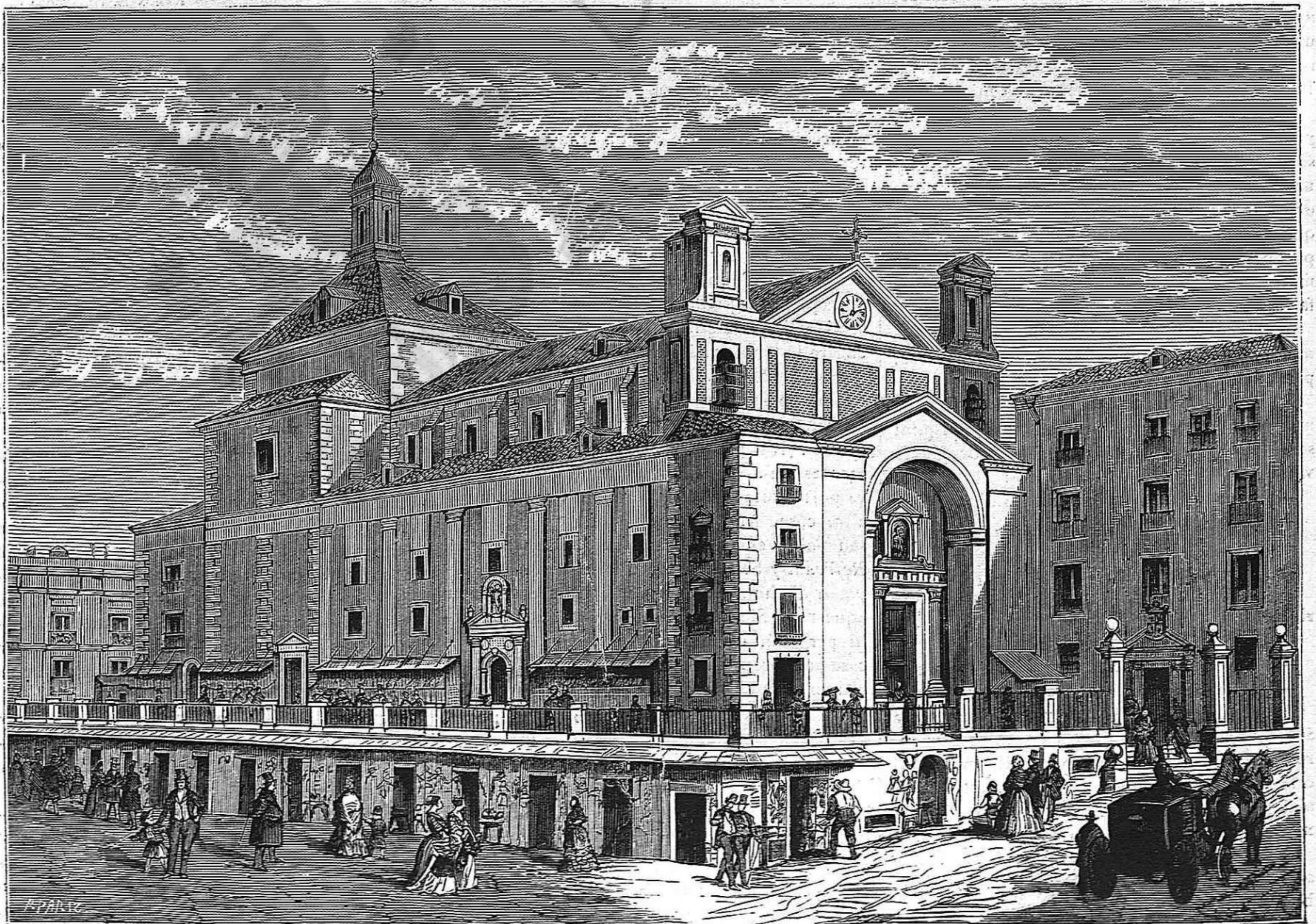
La casa Vivaldi tingué feus del Rey d' Espanya en l' illa de Sardenya hont, á la ff del segle passat, la familia s' refugiá fugint dels efectes de la revolució francesa del 1789. En 1814 l' avi del actual marqués torná á terra

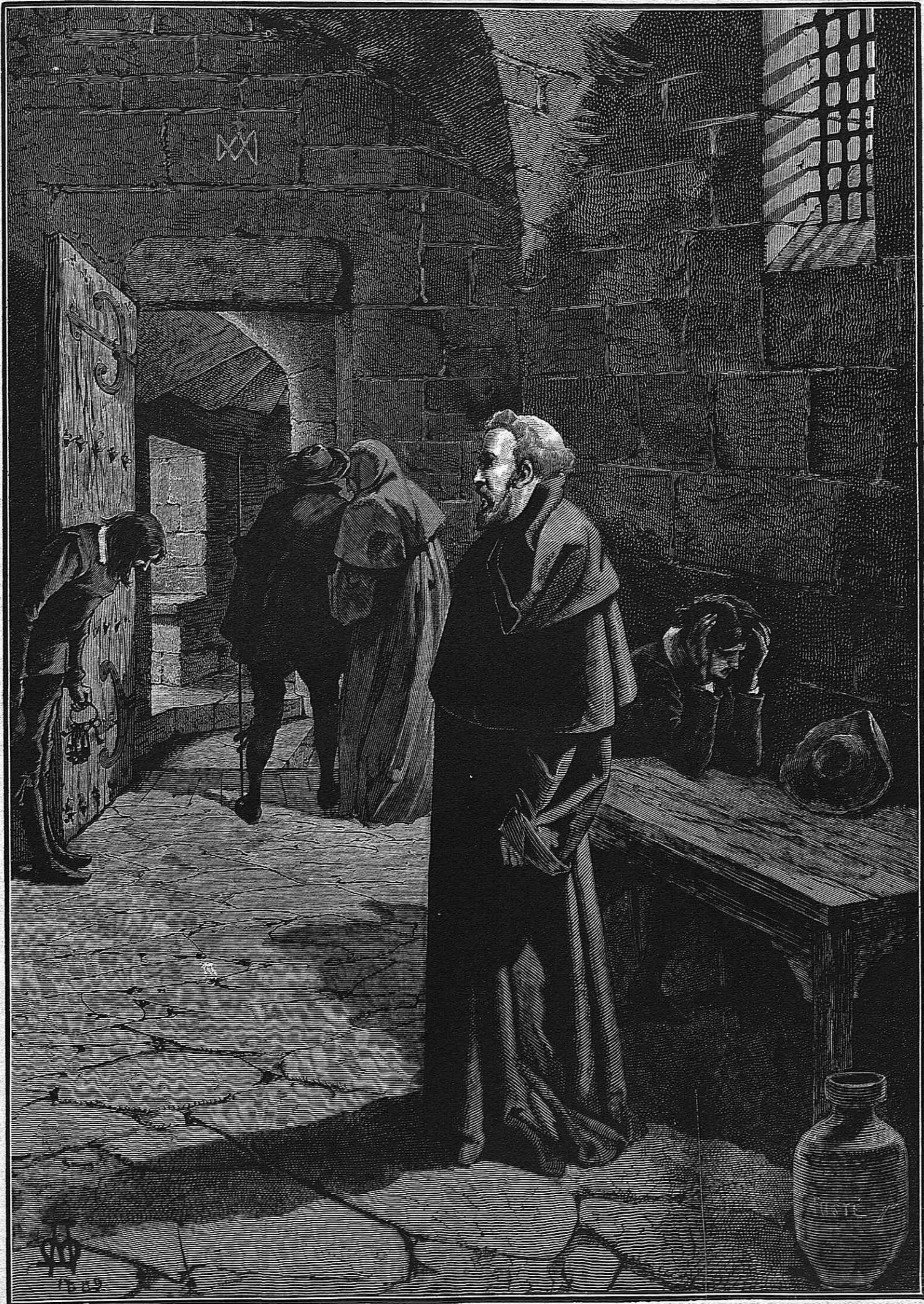
LO LLANCER
DIBUIX DE R. BALACA

LO GAUCHO
TIPO DE BUENOS AYRES. — DIBUIX DE J. BASTINOS

MADRID. — L' ANTICH CONVENT DE SAN FELIP EL REAL

FRA LLUIS DE LEON

MOSTRA DELS GRABATS DE LA OBRA *El Universo Social*, EDITADA PER LOS SENYORS FERRER, BARRIS Y COMPANYIA, DE BARCELONA

ferma ab el rey de Sardènyia, seguí la victoriosa bandera de la casa de Saboya, fou nomenat general per lo rey Carles Albert, haventli confiat alts càrrecs en la Cort del gloriós Víctor Manuel II del qual rebé 'l gran cordó de la S. S. Anunciata, qu' es la més alta condecoració d' Italia. També 'l seu pare s' havia comensat á distingir, merxent, á pesar d' haver mort molt jove, que 'l rey Carles Albert lo recompensá ab el títol de Comte de Luceto, que també porta 'l seu fill, l' actual assessor del municipi de Génova.

Lo Marqués Jaume Vivaldi Pasqua rebé una educació militar y encara molt jove, prengué part en las accions de guerra de 1866 y 67 per l' independència italiana, guanyant alguns graus sobre 'l camp de batalla. En el 1869 fou arrestat y custodiat durant tres mesos en la fortalesa d' Alexandría, de la qual exí per haver sigut declarat insuficient lo delictu polítich de conspiració de que havia estat acusat. En los anys 1870 y 71 seguí al general Garibaldi á Fransa y fou son ajudant de camp ab el grau de major d' Estat major.

L' any 1874 fundá á Génova un diari aposta per combatre 'l prefecte de la Provincia, lo-grant lo seu propósit. Pasá 'l 1875 á guerrear en pro dels cristians del Orient y 's distingí en moltes accions donadas per los herzegovins contra las tropas turcas. Quan la Servia y 'l Montenegro declararen en 1876 la guerra á la Turquía, ell seguí á S. A. Nicolau I, príncep del Montenegro, y la nit de la memorable victoria de Vucidol lo mateix príncep li posá á sobre la més alta condecoració del Principat. Lo 1877, lo Montenegro, aliat de la Rússia y de la Rumanía, continuá la guerra, y 'l marqués Vivaldi 's distingí en lo siti y presa de la ciutat de Nickic. Després, feta la pau, torná entre sos conciudadans que 'l nombraren conceller municipal.

Formá part en 1878, de la Diputació encarregada de representar á Génova en los funerals de Víctor Manuel y de presentar un testimoni de fidelitat al rey Umberto. L' any 1879 fou nomenat conceller y diputat provincial; y 'l 1880, president de la Congregació de Caritat qu' administra l' Alberch dels Pobres de Génova, establiment que disposa d' una renda anual de siscentas mil pessetas. Y aquest any ha sigut elevat al càrrech d' assessor de Génova, haventse li encarregat la representació d' aquella ciutat en los funerals, ordenats per lo govern, al general Garibaldi á Caprera, y la de tota la Provincia (en qual Consell es diputat per Soano, patria de la mare de Garibaldi) en la apertura del gran ferro-carril del Sant Gothardo.

Per fi, dirigeix en la actualitat personalment, y en la sobredita qualitat d' assessor, las oficinas de Policia y Registre civil, y administra y dirigeix com á president lo mencionat Alberch dels Pobres de Génova, grandíós y monumental edifici en lo qual troban aculliment los vells pobres y educació moral é industrial los noys órfans, abandonats ó miserables, contantshi per mils lo número dels albergats entre vells y criaturas.

Tals son los orígens del qui ha sigut per uns quants dias lo nostre hoste y tal es ell mateix. Son amor al país y sos serveys l' han col·locat en lo lloch en que 's troba, y difícilment hauria trobat Génova una persona que millor la representés y la Comissió una més digne presidència.

X.

RECORTS GLORIOSOS

DE LA
MARINA CATALANA

(Continuació)

II

Al tornar de sa anada á Italia, Ramon Berenguer III recompensá llargament als barcelonins per l' ajuda que l' hi proporcionaren en sas empreses, dispensantlos perpetuament de la gèbela del quint, que pagavan de totas las ganancias, presas y despallas que podian conseguir. Després continuá en Catalunya las guerras contra 'ls alarbs que començavan novament á molestar sas terras, y quan va veurers lliure d' aytals precisions y perentories torná á dictar disposicions encaminadas á protegir y estendre la marina, y per aixó als primers dias de Mars de 1128 enviá á Pere, arcediá de Barcelona, y á un tal Ramon, per embaixadors seus prop de Rugier, compte de Sicilia, que l' hi era oncle, que 's trobava en Palermo, qui convingué ab dits enviats qu' al objecte de protegir las lluytas d' abdos pobles contra 'ls serralhins, proporcionaria al de Barcelona 50 galeras, per tot lo próxim estiu, obligantse aquest y jurant que l' ampararia y protejiria, entregantli la meytat de tot quant guanyés y conquistés en la part d' Espanya, tant per mar com per terra; pera rebre dit jurament vingueren á Barcelona, delegats per Rugier, D. Guillem de Puisumiac y D. Sansó de Vallesorda; no obstant aquestos prudents preliminaris, no arribaren á prestarse 'ls mútuos serveys que 's factaren per haber tingut qu' acudir Rugier á la conquesta de la Pulla y de Calabria y contra Honorí III que l' hi tenia guerra promoguda (1).

Units lo compte D. Ramon Berenguer IV, los reys de Castella y de Navarra y los provensals, pisans y genovesos tractaren de fer armas contra l' enemich comú. Almería era la principal tasquera y siti de refugi dels piratas africans; lo Sant Pare instava ab vivas ansias la conquesta de la ciutat, Génova que portava sas naus lleugeres per lo Mediterrá, estava prompta á coadjuvar á l' empresa; Pisa qu' era la més molestada en son comers, perferia 'l seu concurs; Alfons de Castella estava animat de l' ambició de gloria que l' espació l' hi prometia; mes sobresurtia entre tots lo desitx del monarca catalá que veyá próxim lo jorn en que sa patria seria la regina del mar per lo que 's decidí á intervenir en la lluyta, puix aixís afavoria 'l comers y marina de son territori, contribuint á la reconquesta y consegüent fundació d' una factoria importantíssima qu' era la clau necesaria pera facilitar l' entrada de nostres baixells en lo Mar Gran. Després de grans preparatius s' uniren las esquadras y exércits aliats, formant una poderosa host, qual impetu no pogueren resistir los murs de la plassa, que caigué en poder dels cristians als 17 d' Octubre de 1147, després d' un clos empenyat.

Conquistada Almería no deixá descansar sas galeras nostre bon compte, sino qu' unit ab los genovesos sortí del port de Barcelona en 1148, conduhint poderosa host marítima en sa companyia pera lliurar á la ciutat de Tortosa del poder dels infels, puix com se trobava en l' entrada del Ebro era molt interesant pera Aragó, ja que protegia la navegació per aquell riu; aquesta expedició marítima fou en profit de la cristiandat entera, puix lo Papa Eugeni III ratificá en favor seu los privilegis de Crehuada que concedí Pascual II, y per aixó assistiren guerrers de tota Europa afanyosos de guanyar las gracias espirituales establertes, com sucsehí mes tart en Castella ab motiu de la famosa batalla de las Navas de Tolosa. La ciutat de Tortosa, malgrat los esforços dels alarbs, fou conquistada als 31 de Desembre de 1149, deixant lo compte nombrosa guarnició pera prevenir un nou atach y defensarse en son cas. Per efecte de la valiosa aydia rebuda dels genovesos y dels capdills catalans, lo compte feu tres parts de la ciutat conquistada, una pera sí, altre pera 'ls genovesos, y la tercera partidada entre D. Ramon Dapifer de Moncada y la ordre del Temple, segons l' historiador Zurita. Al cap de poch temps tornaren los serralhins á disputar aquella plaça tan important pera la navegació fluvial y marítima, mes llur coratje y delit s' estrellaren contra l' esforç dels defensors de Dertusa, y especialment contra la defensa de las donas tortosinas, qu' impediren l' entrada dels sitiadors ab son heróich ardimient.

II

Després de las anteditas capdals victorias, verdaders fruits de l' infantesa de nostre poder naval, cap expedició marítima emprengueren los catalans, que sigui digne d' especial menció, fins lo regnat de D. Jaume lo Conqueridor, es á dir, en plena dominació aragonesa.

(1) Diago.—Historia de los victoriosísimos condes de Barcelona.—Libre II, cap. CXII.

Unida Catalunya ab Aragó, per motiu del matrimoni de D. Ramon Berenguer IV ab D. Petronila, fou mirada ab predilecció per los Reys aragonesos, qu' ab ella contavan pera sas empreses, y que codiciavan sa valiosa aydia en cas de lluyta; Catalunya, ab la generositat qu' á sos fills caracteriza, acudia presurosa al reclamar dels monarcas, y per aixó foren tan abundosos y satisfactoris los resultats de las gloriosas lluytas contra 'ls alarbs y francesos, qu' en las Duas Sicíllias nos presentavan continuada guerra.

Gobernaba l' Estat aragóés l' antedit D. Jaume I que, després d' abatrer lo poder de la noblesa, de fundar l' inclita ordre de la Mercé, y de fer tributaris als serralhins de Valencia y Murcia, emprengué una importantíssima empresa. Se trobava un jorn en Tarragona sentat á la taula d' un festí ab los principals senyors de la cort; eran casi tots catalans, allí 's distingia, entr' altres, á Guillem de Moncada, al compte d' Ampurias, á Ramon de Moncada, á Gerald de Cervelló, á Ramon d' Alemany, á Guillem de Claramunt, á Bernat de Santa Eugenia, y á Pere Martell, intelligent mariner y comit de galeras, tant faels al rey en la pau com esforçats en lo camp de batalla. La conversa era animada á la meytat del dinar y recaigué sobre aquellas illas, objecte de l' ambició catalana que 's trobavan altre volta en poder dels alarbs, es á dir, las illas Balears; al oír D. Jaume aquest nom sentí qu' un raij d' inspiració entusiasta y patriótica feria sa pensa y aixecantse instintivament, exclamá:

—Mallorca! Mallorca!... si 'm concediu, bons caballers, vostra ajuda jo conquistaré aquells territoris, jo seré dels primers en la batalla y 'n l' escalada dels murs pera abatrer ab mas propias mans la testa del rey moro.

Tots correspongueren á la confiança del rey, promentent no desampararlo; sas paraulas pronunciadas ab l' impetuositat de la juvenesa electricaren als comensals, que juraren no separarse del monarca, acordantse promptament l' organizació dels exércits y esquadras.

Pochs dias després d' aquella festa D. Jaume convocava Corts en Barcelona, manifestant en ellas son intent y aquella respectable y autorizada asamblea acullia entusiasmada lo projecte del jove monarca. Lo compte d' Ampurias pronunciá un discurs apoyant la proposició reyal, y mostrant los resultats que redituaria á la marina y comers catalá, y després del parlament del senyor rey, que las Crónicas trasladan, tots los assistents prometeren llur concurs, afegint Pere Gruny, en nom de Barcelona, que la ciutat proporcionaria totas las naus y utensillis necesaris pera transportar l' exércit.

Reunits en lo port de Salou á meytat de Maig de 1229 tots los navilis que fou posible reunir s' embarcaren lo rey, que comanava l' expedició, y sos exércits; obria la marxa lo barco de Bovet, en lo qual anavan Guillem de Moncada y Pere Martell, un dels mariners més esperts del segle, fent los oficis de galera capitana de l' esquadra, durant la nit senyalava la ruta ab un gran fanal, á retaguardia seguia la nau de Carroz, que portava altre fanal visible á llarga distancia, y en lo centre caminavan las naus de transports voltadas per las galeras de guerra qu' eran mol reforçadas y espayosas (1), qual bona construcció elogiava Rayner de Grancís, escriptor pisá del segle XIV, al fer menció d' una batalla naval, prop de Sardènyia, que guanyá als pisans y genovesos aliats l' Infant D. Alfons, puix diu *in dicto mari cum eisdem catalonensibus conflixerunt, quibus palma et victoria affuit propter bandas altiores suarum galearum quae pisanorum galeis et jacuensium eminebant.*

Quan fou internada l' host dins del mar se desencadená una tempestat furiosa, que soportá lo valeros monarca, no obstant los conçells contraris d' experts y práctichs marins, mes passada que fou aquella desfeta, arriba l' esquadra á Mallorca, desembarcant l' exércit y començant la reconquista, que fou en extrém costosa, puix los moros tenian nombrosas forças y 's defensavan heróichament, cedint lo terrèno pam á pam, hasta que, després de moltes batallas y sitis, en que las tropas catalanas y aragonesas acreditaren son valor, s' apoderaren de la capital de Mallorca l' últim dia del any 1229, conquista qu' obri la porta á la rendició de las demás plases y á la total ocupació del territori que desde llavors s' incorporá definitivament á la corona aragonesa.

(1) D. Pere Lopez de Ayala descriu perfectament l' ordre majestuós y l' imponent aspecte que presentava una esquadra en alta mar, en sas «Crónicas» dels reys de Castella. Se refereix á la que manava D. Pere IV al posarse devant de Calpe en 1359, ahont anclava l' armada de D. Pere I de Castella, y diu: «E las galeas del rey de Aragon eran 40, nin mas nin menos, e non habia otras naos, e las dos galeas dellas eran gruesas é traian castillos, é en la una venia el Conde de Cardona é en la otra D. Bernal de Cabrera, que era almirante de Aragon. E estas 40 galeas vinieron en Calpe do estaba el Rey de Castilla, é llegaron á la vista de la flota del Rey fasta 2 leguas en la mar, é venian en tal ordenanza que en medio dellas venian las dos galeas que tenian castillos do venian el Conde de Cardona y D. Bernal de Cabrera almirante, é venian dos galeas de guarda quanto media legua delante dellos: é venian todas 40 galeas á las velas.»

ARMAS

Escopetas pera casa de un y dos canons, del país y extranger, desde las mes baratas fins al mellor género dels mes celebrats fabricants inglesos.
Escopetas y pistolas de saló Flobert y d' aire comprimít.

ESPECIALITAT

Revólvers y pistolas de Reglament y de butxaca, del Estats-Units del Nort de América.
Canyas de pescar.
Armas antigas y de Toledo.

OBJECTES DIFERENTS

Cartutxos y accessoris. Cartutxos carregats al sistema inglés ab pólvora alemanya é inglesa y ab perdigons forts de Newcastle.
Efectes de gimnassia y d' esgrima.
Panoplias, Perxas, Armaduras enteras del Japó y altres païssos.
Objectes artístichs de ferro cisellat é incrustat de Toledo.
Fuets y espuelas.
Bastons, Boquillas, Petacas, Carteras, Ganivets de las mellors marcas.

BARCELONA — CASAS RECOMANABLES — BARCELONA

FREDERICH SERRADELL

Especialitat en Transparents, Galerías, Ballestas, Portiers y Marchs
Cegos de la Boqueria, 4

GRAN ASSORTIT

de artículos de passamaneria
G. ROMEU
carrer de la Boria, 18, tend

Grans Tallers

de Fundició y onstrucció de Máquinas
Joseph Comas
Carrer de Ferlandina, n.º 32

NOVETATS EN ARTICLES PERA SENYORA Vda. de Pere Soldevila

carrer del Call, 15
Especialitat en Llanerías.

SOMBRERERIA

BARTOMEU PUIG
Rambla del Mitj, n.º 8

FOTOGRAFIA

JOAN MARTÍ
Rambla Estudis, 5, 1.ª
Situada en un dels millors punts de Barcelona

ESTABLIMENT de BANYS

dits de TRASCORREU
Passatge de la Pau
Obert tot l' any

MAGATZEM

de Panyos y Novetats
JOAQUIM SANS
Unió, 9

Gran bazar de roba feta

RABASSÓ Y PALAU
Conde de Assalto, núm. 8, entressol
Comodat y Economia

Agencia de Aduanas Gorgot, Montoriol y Batlle

Port-Bou. — (Espanya)
Corresponsal a Barcelona
RAMON BATLLE CANTÓ
Carrer de Bilbao, núm. 199, 3.º 2.ª

Senyoras TORT, germanas

Fernando VII, 39-1.ª
Assortit de tota mena de articles de roba blanca
Especialitat en nuviatjes; preus módichs

VINS, OLIS

LICOR MONTSERRAT ANISSAT REFÍ
2, Rambla Estudis, 2

PASTA PECTORAL DEL DOCTOR ANDREU

DE BARCELONA

Remey segur pera tots los que pateixen catarros, ronqueras y constipats rebeldes. etc., facilitant sempre la espectoració

TOS

Aquest remey es tan positiu, que ni en un sol cas han fallat los seus bons resultats. A las primeras tomas d' aquesta pasta, lo malalt sent ja un gran alivi que 'l sorprent y anima.

Pera probar la virtut y valer d' aquesta pasta, basta dir que molts facultatius de Espanya quals noms som autorisats per publicar, han curat la tos ab eixa pasta pectoral, despres de haber recorregut a totas las fórmulas mes conegudas, per qual rahó la prescriben constantment a sos malalts, dels quals rehem cada dia mostrats de verdadera gratitut y afecte.

Es també lo medicament mes cómodo y agradable que 's coneix, no molesta en lo mes mínim al malalt y son sabor balsámich es molt agradable.

TOS

¡BOCA! GRAN REMEY ¡BOCA!

L'elixir higiénich del célebre metje aleman Dr. Gutler preparat pel Dr. Andreu de Barcelona, es lo mellor dentífrich que 's coneix en lo mon. Aquest elixir obra d' una manera segura y admirable y sos efectes son sempre los següents:

- 1.ª Calma y evita lo dolor de caixa.
- 2.ª Extingeix lo mal alé y dona frescura a la boca.
- 3.ª Neteja y enblanqueix l' esmalt de la dentadura.
- 4.ª Deté las caries y cura radicalment l' escorbut.
- 5.ª Dona fixesa a las dents y caixals, puig vigorisa las genivas de tal manera, que las fa insensibles als excessos de calor y fret.

Aquestas y altres ventatjats se conseguen sempre ab l' us del elixir del sabi aleman Dr. Gutler, essent d' absoluta necessitat a totas los famíllias que estimen en alguna cosa la important salut de la boca.
Se venen tots eixos medicaments en las mellors farmacias de las principals poblacions d' Espanya y América així com Fransa y Italia, Inglaterra y Portugal.

Prospectes gratis

ALIVI Y CURACIÓ Ó SOFOCACIÓ DE TOTA CLASE DE ASMA

ab los cigarrillos balsámichs y los papers azoats

Fumant un sol cigarrillo fins en los ataques mes forts del asma se sent al instant un gran alivi. La espectoració 's produeix més facilment, la tos se alivia, lo pit bat ab mes regularitat y 'l malalt acaba per respirar lebrement.

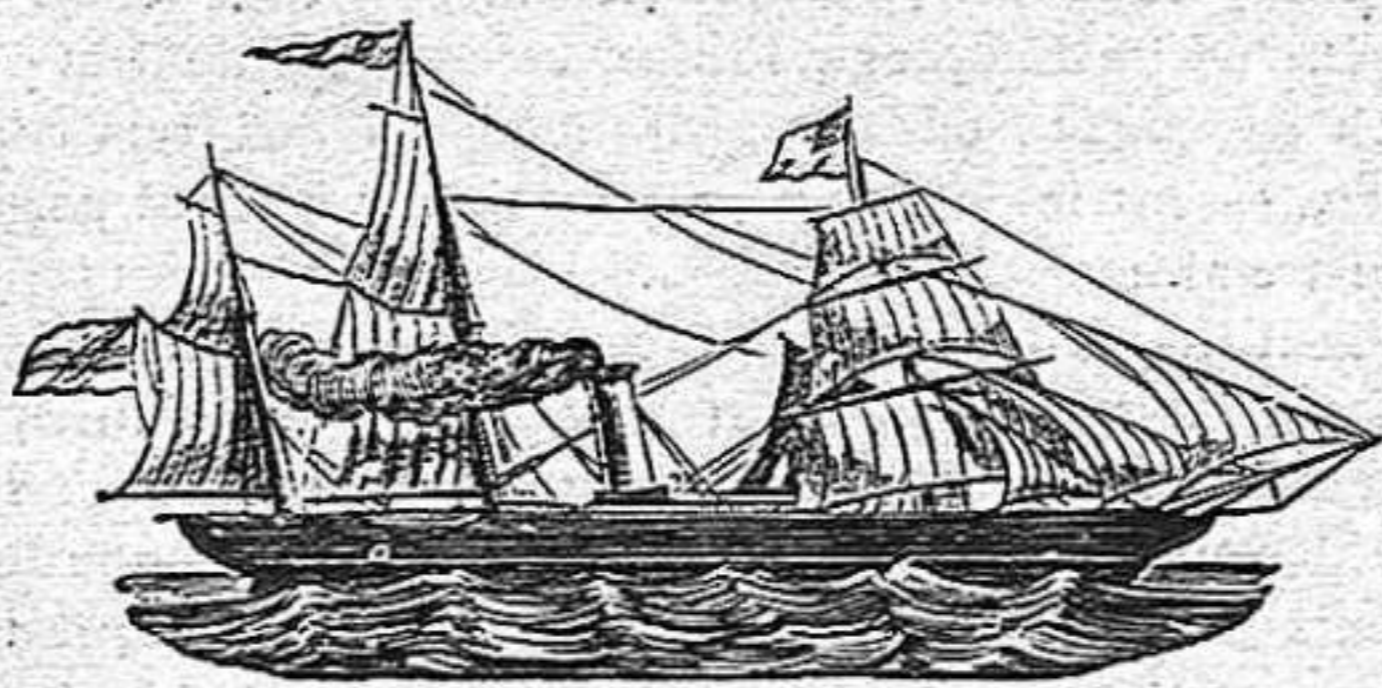
LOS ATACHS D'

ASMA

per la nit se calman al instant ab los papers azoats, cremantne un dins l' habitació, de modo que 'l malalt que 's troba privat de descansar, sent ben prompto un agradable benestar que 's converteix en lo més apacible somni.

VAPORS-CORREUS DE LA

AVANS DE A. LOPEZ Y C.ª

COMPANYIA TRASATLÁNTICA

AVANS DE A. LOPEZ Y C.ª

✽✽ **SERVEY PERA PUERTO-RICO, HABANA Y VERACRUZ** ✽✽

Servey pera COLON y PACIFICH

Sortidas	Barcelona	los dias 4 y 25	de cada mes.
	Valencia	> 5	
	Málaga	> 7 y 27	
	Cádiz	> 10 y 30	
	Santander	> 20	
	Coruña	> 21	

Los vapors que surten los dias 4 de Barcelona y 10 de Cádiz admeten carrech y passatjers pera LAS PALMAS (Gran Canaria) y VERACRUZ.
Los que surten los dias 25 de Barcelona y 30 de Cádiz, y 'ls que surten lo 20 de Santander y

Rebaixas a famíllias.—Preus convencionals pera estajtes de lujo.—Rebaixas de passatjes d' anada y tornada.—Billets de 3.ª classe pera 'l Habana, Puerto-Rico y sos litorals a 35 duros De 3.ª preferent ab més comoditat a 50 duros pera Puerto-Rico y 20 duros pera Espanya.

lo 21 de Coruña, enllasant lo serveys antillans de la mateixa Companyia Trasatlántica en combinació ab lo ferro carril de Panamá y línea de vapors del Pacífich prenen carrech a flete corregut pera 'ls següents punts:
Litoral de Puerto-Rico.—San Juan de Puerto-Rico, Mayagüez, Ponce y Aguadilla.
Litoral de Cuba.—Santiago, Gibara y Nuevitas.
América Central.—Sabanilla, Colco y tots los principals ports del Pacífich, com Punta Arenas, San Juan del Sur, San José de Guatemala, Champerico, Salina Cruz.
Nort del Pacífich.—Tots los ports principals desde Panamá a California, com Acapulco, Manzanillo, Mazatlan y San Francisco de California.
Sud del Pacífich.—Tots los ports principals de Panamá a Valparaiso, com Buenaventura, Guayaquil, Payta, Callao, Arica, Iquique, Caldera, Coquimbo y Valparaiso.

Lo 25 de Octubre sortirà d' aquest port LO VAPOR, **CIUDAD CONDAL** pera CADIZ, escalas y demás serveys corresponents

Consignataris: senyors D. Ripol y Companyia, plassa del Palau, cantonada al carrer de la Marquesa.
Nota. Aquesta agencia pot facilitar directament als carregadors los medis de assegurar las mercancías y efectes trasportats per los vapors de la Companyia, fins a verificar la entrega de certas mercancías y efectes en los punts de consignació.